

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 1457

Warszawa, 10 czerwca 2025 r.

Pan

Szymon Hołownia

Marszałek Sejmu

Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o związkach partnerskich.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy panią posel Katarzynę Kotulę.

(-) Włodzimierz Czarzasty; (-) Jacek Czerniak; (-) Agnieszka Dziemianowicz-Bąk; (-) Krzysztof Gawkowski; (-) Daria Gosek-Popiołek; (-) Katarzyna Kotula; (-) Piotr Kowal; (-) Anita Kucharska-Dziedzic; (-) Marcin Kulasek; (-) Łukasz Litewka; (-) Wanda Nowicka; (-) Dorota Olko; (-) Arkadiusz Sikora; (-) Wiesław Szczepański; (-) Tadeusz Tomaszewski; (-) Tomasz Treła; (-) Katarzyna Ueberhan; (-) Joanna Wicha; (-) Dariusz Wieczorek; (-) Anna Maria Żukowska.

U S T A W A

z dnia ...

o związkach partnerskich

Rozdział 1

Przepis ogólny

Art. 1. Ustawa określa zasady zawarcia związku partnerskiego, jego rozwiązania, ustania z innej przyczyny, lub unieważnienia, prawa i obowiązki osób w związku partnerskim, a także stosunki majątkowe między tymi osobami.

Rozdział 2

Zawarcie związku partnerskiego

Art. 2. 1. Związek partnerski zostaje zawarty, gdy dwie osoby, bez względu na płeć, jednocześnie obecne przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, złożą zgodne oświadczenia o zawarciu tego związku. Kierownik urzędu stanu cywilnego rejestruje zawarcie związku partnerskiego.

2. Oświadczenie o zawarciu związku partnerskiego może zostać złożone przez pełnomocnika. Pełnomocnictwo powinno być udzielone na piśmie z podpisem notarialnie poświadczonym i wymieniać osobę, z którą związek partnerski ma zostać zawarty.

3. Osoby zamierzające zawrzeć związek partnerski składają lub przedstawiają kierownikowi urzędu stanu cywilnego dokumenty niezbędne do zawarcia związku partnerskiego, określone w odrębnych przepisach.

4. W przypadku, gdy uzyskanie dokumentu, o którym mowa w ust. 3, napotyka trudne do przewyciężenia przeszkody, sąd może zwolnić osobę zamierzającą zawrzeć związek partnerski od obowiązku złożenia lub przedstawienia tego dokumentu.

5. Kierownik urzędu stanu cywilnego wyjaśnia osobom zamierzającym zawrzeć związek partnerski przepisy regulujące prawa i obowiązki osób w związku partnerskim.

6. Związek partnerski nie może być zawarty przed upływem 14 dni od dnia złożenia przez osoby zamierzające zawrzeć związek partnerski pisemnego zapewnienia, że nie wiedzą o istnieniu okoliczności wyłączających zawarcie tego związku partnerskiego.

7. W przypadku, gdy przemawiają za tym ważne względy kierownik urzędu stanu cywilnego może zezwolić na piśmie na zawarcie związku partnerskiego przed upływem terminu, o którym mowa w ust. 6.

Art. 3. 1. Nie mogą zawrzeć związku partnerskiego:

- 1) osoby, które w chwili składania oświadczenia o zawarciu związku partnerskiego nie ukończyły 18 lat;
- 2) osoby nieposiadające zdolności do czynności prawnych;
- 3) krewni w linii prostej lub rodzeństwo;
- 4) osoby pozostające ze sobą w stosunku przysposobienia;
- 5) osoby pozostające w związku małżeńskim lub w związku partnerskim.

2. Kierownik urzędu stanu cywilnego, w przypadku powzięcia informacji o istnieniu okoliczności wyłączającej zawarcie związku partnerskiego, odmawia przyjęcia oświadczenia o zawarciu związku partnerskiego, a w razie wątpliwości zwraca się do sądu o rozstrzygnięcie, czy związek partnerski może zostać zawarty.

Rozdział 3

Prawa i obowiązki osób w związku partnerskim

Art. 4. 1. Osoby w związku partnerskim prowadzą wspólne życie rodzinne. Mają równe prawa i obowiązki wynikające z zawarcia tego związku.

2. Osoby w związku partnerskim są obowiązane do wzajemnego szacunku, lojalności, pomocy oraz współdziałania dla wspólnego dobra.

Art. 5. 1. O nazwisku, które każda z osób w związku partnerskim będzie nosiła po zawarciu związku partnerskiego, decyduje jej oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego. Oświadczenie składane jest bezpośrednio po złożeniu oświadczeń w przedmiocie zawarcia związku partnerskiego.

2. Osoby w związku partnerskim mogą nosić wspólne nazwisko będące dotychczasowym nazwiskiem jednej z nich. Każda z osób w związku partnerskim może również zachować swoje dotychczasowe nazwisko albo połączyć z nim dotychczasowe nazwisko drugiej z osób w związku partnerskim. Nazwisko utworzone w wyniku połączenia nie może składać się z więcej niż dwóch członów.

3. W razie niezłożenia oświadczenia w sprawie nazwiska, każda z osób w związku partnerskim zachowuje swoje dotychczasowe nazwisko.

Art. 6. 1. Osoby w związku partnerskim są obowiązane, każda według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczyniać się do zaspokajania uzasadnionych wspólnych potrzeb.

2. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, obejmuje przyczynianie się do zaspokajania uzasadnionych potrzeb niezdolnych do samodzielnego utrzymania dzieci drugiej z osób w związku partnerskim, jeżeli przemawiają za tym względy słuszności.

3. Obowiązek, o którym mowa w ust. 1, obejmuje pracę we wspólnym gospodarstwie domowym.

Art. 7. Jeżeli prawo do mieszkania przysługuje jednej osobie w związku partnerskim, druga z osób w związku partnerskim jest uprawniona do korzystania z tego mieszkania w celu zaspokojenia wspólnych potrzeb. Przepis ten stosuje się odpowiednio do korzystania z przedmiotów urządzenia domowego.

Art. 8. W razie przemijającej przeszkody, która dotyczy jednej z osób w związku partnerskim, druga z osób w związku partnerskim może za nią działać w sprawach zwykłego zarządu, w szczególności może bez pełnomocnictwa pobierać przypadające należności, chyba że sprzeciwia się temu ta z osób, której przeszkoda dotyczy. Względem osób trzecich sprzeciw jest skuteczny, jeżeli był im wiadomy.

Rozdział 4

Stosunki majątkowe między osobami w związku partnerskim

Art. 9. 1. Z chwilą zawarcia związku partnerskiego osoby w związku partnerskim pozostają w ustroju rozdzielnosci majątkowej.

2. Każda z osób w związku partnerskim:

- 1) zachowuje zarówno majątek nabyty przed zawarciem związku partnerskiego, jak i majątek nabyty później;
- 2) samodzielnie zarządza swoim majątkiem.

Art. 10. 1. Osoby w związku partnerskim mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego ustanowić:

- 1) wspólność majątkową partnerską albo
- 2) rozdzielnosc majątkową z wyrównaniem dorobków.

2. Umowa, o której mowa w ust. 1 może poprzedzać zawarcie związku partnerskiego.

3. Umowa, o której mowa w ust. 1 może być zmieniona albo rozwiązana. W razie jej rozwiązania w czasie trwania związku partnerskiego, powstaje między osobami w związku partnerskim rozdzielnosc majątkowa.

4. Osoba w związku partnerskim może powoływać się względem innych osób na umowę, o której mowa w ust. 1, gdy jej zawarcie oraz rodzaj były tym osobom wiadome.

Art. 11. 1. W umowie, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1, osoby w związku partnerskim ustalają, jakie przedmioty majątkowe wchodzi do ich majątku wspólnego (majątek wspólny osób w związku partnerskim). Pozostałe przedmioty majątkowe należą do majątku osobistego każdej z osób w związku partnerskim.

2. Osoby w związku partnerskim mogą w szczególności ustalić, że do ich majątku wspólnego wchodzi:

- 1) przedmioty majątkowe nabyte w czasie trwania wspólności majątkowej partnerskiej przez obie osoby w związku partnerskim lub jedną z nich;
- 2) przedmioty majątkowe nabyte przed powstaniem wspólności majątkowej partnerskiej;
- 3) pobrane wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej;
- 4) dochody z majątku wspólnego lub z majątków osobistych osób w związku partnerskim;
- 5) renta należna poszkodowanej osobie w związku partnerskim z powodu całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej albo z powodu zwiększenia się jej potrzeb lub zmniejszenia widoków powodzenia na przyszłość,
- 6) środki zgromadzone na rachunku otwartego lub pracowniczego funduszu emerytalnego;
- 7) kwoty składek zewidencjonowanych na subkoncie, o którym mowa w art. 40a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2025 r. poz. 350);
- 8) środki zgromadzone na koncie OIPE w rozumieniu art. 2 pkt 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1238 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE) (Dz.Urz. UE L 198 z 25.07.2019, str. 1) oraz na subkoncie OIPE w rozumieniu art. 2 pkt 9 ustawy z dnia 7 lipca 2023 r. o ogólnoeuropejskim indywidualnym produkcie emerytalnym (Dz. U. poz. 1843).

3. W przypadku braku odmiennego postanowienia w umowie, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1:

- 1) do majątku wspólnego osób w związku partnerskim wchodzi pobrane po zawarciu tej umowy:

- a) wynagrodzenie za pracę i dochody z innej działalności zarobkowej każdej z osób w związku partnerskim,
  - b) renta należna poszkodowanej osobie w związku partnerskim z powodu całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej albo z powodu zwiększenia się jej potrzeb lub zmniejszenia widoków powodzenia na przyszłość,
  - c) dochody z majątku wspólnego osób w związku partnerskim;
- 2) nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę przedmioty zwykłego urządzenia domowego służące do użytku obojga osób w związku partnerskim należą do ich majątku wspólnego, chyba że spadkodawca lub darczyńca inaczej postanowił;
  - 3) przedmioty majątkowe nabyte w zamian za składniki majątku osobistego osoby w związku partnerskim wchodzi do jej majątku osobistego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

4. W razie wątpliwości uważa się, że przedmioty służące wyłącznie do zaspokajania osobistych potrzeb jednej z osób w związku partnerskim nie zostały włączone do majątku wspólnego.

5. W razie ustania wspólności majątkowej partnerskiej, udziały osób w związku partnerskim są równe, chyba że umowa, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 1, stanowi inaczej.

Art. 12. W skład majątku wspólnego osób w związku partnerskim nie mogą wchodzić:

- 1) przedmioty majątkowe, które przypadną osobie w związku partnerskim z tytułu dziedziczenia, zapisu lub darowizny, z wyjątkiem przedmiotów, o których mowa w art. 11 ust. 3 pkt 2;
- 2) prawa majątkowe, które wynikają ze wspólności łącznej podlegającej odrębnym przepisom;
- 3) prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie;
- 4) wierzytelności z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia, jak również wierzytelności z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę;
- 5) niewymagalne jeszcze wierzytelności o wynagrodzenie za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej każdej z osób w związku partnerskim.

Art. 13. Z chwilą zawarcia małżeństwa przez osoby pozostające ze sobą w związku partnerskim ustanowiona między nimi wspólność majątkowa partnerska ulega przekształceniu we wspólność majątkową małżeńską, o której mowa w art. 31 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964

r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809) na zasadach określonych w art. 31 § 3 tej ustawy.

Art. 14. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do wspólności majątkowej partnerskiej stosuje się odpowiednio przepisy art. 34¹–41, art. 43 § 2 i 3 oraz art. 45-46 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Art. 15. Umowny ustrój majątkowy, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 2, polega na tym, że po jego ustaniu osoba w związku partnerskim, której dorobek jest mniejszy niż dorobek drugiej osoby w związku partnerskim, może żądać wyrównania dorobków przez zapłatę lub przeniesienie prawa.

Art. 16. 1. Dorobkiem każdej z osób w związku partnerskim jest wzrost wartości jego majątku po zawarciu umowy, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 2.

2. Jeżeli umowa, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 2, nie stanowi inaczej, przy obliczaniu dorobków pomija się:

- 1) przedmioty majątkowe nabyte przed dniem wejścia w życie tej umowy;
- 2) przedmioty majątkowe nabyte przez dziedziczenie, zapis lub darowiznę;
- 3) prawa niezbywalne, które mogą przysługiwać tylko jednej osobie;
- 4) przedmioty uzyskane z tytułu odszkodowania za uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia albo z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę; nie dotyczy to jednak renty należnej poszkodowanej osobie w związku partnerskim z powodu całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej albo z powodu zwiększenia się jego potrzeb lub zmniejszenia widoków powodzenia na przyszłość;
- 5) wierzytelności z tytułu wynagrodzenia za pracę lub z tytułu innej działalności zarobkowej osoby w związku partnerskim;
- 6) prawa autorskie i prawa pokrewne, prawa własności przemysłowej oraz inne prawa twórcy;
- 7) przedmioty nabyte w zamian za przedmioty majątkowe, o których mowa w pkt 1-6.

3. Jeżeli umowa, o której mowa w art. 10 ust. 1 pkt 2, nie stanowi inaczej, przy obliczaniu dorobków dolicza się wartość:

- 1) darowizn dokonanych przez jedną z osób w związku partnerskim, z wyłączeniem darowizn na rzecz wspólnych zstępnych oraz drobnych zwyczajowo przyjętych darowizn na rzecz innych osób;

- 2) usług świadczonych osobiście przez jedną z osób w związku partnerskim na rzecz majątku drugiej z osób w związku partnerskim;
- 3) nakładów i wydatków na majątek jednej z osób w związku partnerskim z majątku drugiej z osób w związku partnerskim.
4. Dorobek oblicza się według stanu majątku z chwili ustania związku partnerskiego według cen z chwili rozliczenia.

Art. 17. 1. Z ważnych powodów każda z osób w związku partnerskim może żądać zmniejszenia obowiązku wyrównania dorobków.

2. W razie braku porozumienia między stronami co do sposobu lub wysokości wyrównania, rozstrzyga sąd.

Art. 18. 1. W razie śmierci jednej z osób w związku partnerskim, wyrównanie dorobków następuje między jej spadkobiercami a osobą w związku partnerskim pozostałą przy życiu.

2. Spadkobiercy osoby w związku partnerskim mogą wystąpić z żądaniem zmniejszenia obowiązku wyrównania dorobków tylko wtedy, gdy spadkodawca wytoczył powództwo o unieważnienie związku partnerskiego albo wystąpił o jego rozwiązanie.

Art. 19. 1. Z ważnych powodów każda z osób w związku partnerskim może żądać ustanowienia przez sąd rozdzielnosci majątkowej.

2. Ustanowienia przez sąd rozdzielnosci majątkowej może żądać także wierzyciel jednej z osób w związku partnerskim, jeżeli uprawdopodobni, że zaspokojenie wierzytelności stwierdzonej tytułem wykonawczym wymaga dokonania podziału majątku wspólnego osób w związku partnerskim.

3. Rozdzielnosc majątkowa powstaje z dniem oznaczonym w wyroku, który ją ustanawia. W wyjątkowych przypadkach sąd może ustanowić rozdzielnosc majątkową z dniem wcześniejszym niż dzień wytoczenia powództwa.

4. Ustanowienie rozdzielnosci majątkowej przez sąd na żądanie jednej z osób w związku partnerskim nie wyłącza zawarcia przez osoby w związku partnerskim umowy, o której mowa w art. 10 ust. 1. Jeżeli rozdzielnosc majątkowa została ustanowiona na żądanie wierzyciela, osoby w związku partnerskim mogą zawrzeć umowę majątkową po dokonaniu podziału majątku wspólnego lub po uzyskaniu przez wierzyciela zabezpieczenia, albo zaspokojenia wierzytelności, lub po upływie trzech lat od ustanowienia rozdzielnosci.

Art. 20. Rozdzielnosc majątkowa powstaje z mocy prawa w razie utraty zdolności do czynności prawnych lub ogłoszenia upadłości jednej z osób w związku partnerskim. W razie

umorzenia, ukończenia lub uchylenia postępowania upadłościowego, osoby w związku partnerskim mogą zawrzeć umowę, o której mowa w art. 10 ust. 1.

Rozdział 5

Uczestnictwo w sprawowaniu pieczy

Art. 21. 1. Osoba w związku partnerskim uczestniczy w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem pozostającym pod władzą rodzicielską drugiej z osób w związku partnerskim i jego wychowaniu. Jest uprawniona do podejmowania decyzji w sprawach życia codziennego dziecka, chyba że danej decyzji sprzeciwi się którykolwiek z rodziców wykonujących władzę rodzicielską nad tym dzieckiem.

2. Osoba, o której mowa w ust. 1, a także rodzic wyrażający sprzeciw, o którym mowa w ust. 1, kieruje się dobrem dziecka oraz poszanowaniem jego godności i praw, a przed podjęciem w jego sprawach decyzji lub działań powinna je wysłuchać, jeżeli rozwój umysłowy, stan zdrowia i stopień dojrzałości dziecka na to pozwala, oraz uwzględnić w miarę możliwości jego rozsądne życzenia.

3. W przypadku osoby w związku partnerskim, nieposiadającej pełnej zdolności do czynności prawnych art. 96 § 2 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy stosuje się odpowiednio.

Rozdział 6

Ustanie albo unieważnienie związku partnerskiego

Art. 22. Związek partnerski ustaje w przypadku:

- 1) śmierci jednej z osób w związku partnerskim albo uznania jej za zmarłą;
- 2) rozwiązania związku partnerskiego;
- 3) zawarcia małżeństwa przez osoby, które zawarły ze sobą związek partnerski.

Art. 23. 1. W razie uznania jednej z osób w związku partnerskim za zmarłą domniemywa się, że związek partnerski ustał z chwilą, która w orzeczeniu o uznaniu tej osoby za zmarłą została oznaczona jako chwila jej śmierci.

2. Jeżeli po uznaniu jednej z osób w związku partnerskim za zmarłą druga z osób w związku partnerskim zawarła nowy związek partnerski albo małżeński, związek ten nie może być unieważniony z tego powodu, że osoba w związku partnerskim uznana za zmarłą żyje albo że jej śmierć nastąpiła w innej chwili niż chwila oznaczona w orzeczeniu o uznaniu jej za zmarłą. Przepisu tego nie stosuje się, jeżeli w chwili zawarcia nowego związku partnerskiego

albo małżeńskiej strony wiedziały, że osoba w związku partnerskim uznana za zmarłą pozostaje przy życiu.

Art. 24. Związek partnerski może zostać unieważniony jedynie w przypadku:

- 1) zawarcia związku partnerskiego przez:
  - a) osobę, które w chwili składania oświadczenia o zawarciu związku partnerskiego nie ukończyła 18 lat, chyba że osoba ta przed wytoczeniem powództwa osiągnęła ten wiek,
  - b) osobę nieposiadającą zdolności do czynności prawnych, chyba że zdolność do czynności prawnych zostanie tej osobie przywrócona,
  - c) krewnych w linii prostej lub rodzeństwo,
  - d) osoby pozostające ze sobą w stosunku przysposobienia, chyba że stosunek ten ustał,
  - e) osobę pozostającą w związku partnerskim lub małżeńskim, chyba że poprzedni związek partnerski lub małżeński ustał lub został unieważniony, z wyłączeniem sytuacji, w której ustanie tego związku partnerskiego lub małżeńskiego nastąpiło przez śmierć osoby, która zawarła związek partnerski pozostając w poprzednio zawartym związku partnerskim lub małżeńskim;
- 2) zawarcia związku partnerskiego przez pełnomocnika, jeżeli pełnomocnictwo było nieważne lub skutecznie odwołane;
- 3) złożenia oświadczenia o zawarciu związku partnerskiego:
  - a) przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli,
  - b) pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej strony,
  - c) pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej, jeżeli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste.

Art. 25. 1. Z żądaniem unieważnienia związku partnerskiego może wystąpić:

- 1) każda z osób w związku partnerskim – w przypadku wystąpienia okoliczności, o której mowa w art. 24 pkt 1 lit. a, b i d;
- 2) każdy, kto ma w tym interes prawny – w przypadku wystąpienia okoliczności, o której mowa w art. 24 pkt 1 lit. c i e;
- 3) mocodawca – w przypadku wystąpienia okoliczności, o której mowa w art. 24 pkt 2;

4) osoba w związku partnerskim, która złożyła oświadczenie dotknięte wadą – w przypadku wystąpienia okoliczności, o których mowa w art. 24 pkt 3.

2. Powództwo o unieważnienie związku partnerskiego może wytoczyć także prokurator.

3. Nie można żądać unieważnienia związku partnerskiego z przyczyn, o których mowa w art. 24 pkt 3 po upływie sześciu miesięcy od ustania stanu wyłączającego świadome wyrażenie woli, od wykrycia błędu lub ustania obawy wywołanej groźbą - a w każdym wypadku po upływie lat trzech od zawarcia związku partnerskiego.

Art. 26. Z wyjątkiem okoliczności, o których mowa w art. 24 pkt 1 lit. c i e nie można unieważnić związku partnerskiego po jego ustaniu.

Art. 27. 1. Jeżeli jedna z osób w związku partnerskim wytoczyła powództwo o unieważnienie związku partnerskiego, unieważnienie może nastąpić także po śmierci drugiej z osób w związku partnerskim, na której miejsce w procesie wstępuje kurator ustanowiony przez sąd.

2. W razie śmierci osoby w związku partnerskim, która wytoczyła powództwo o unieważnienie związku partnerskiego, unieważnienia mogą dochodzić jej zstępni.

Art. 28. Do skutków unieważnienia związku partnerskiego w zakresie stosunku osób w związku partnerskim do wspólnych dzieci oraz w zakresie stosunków majątkowych między osobami w związku partnerskim, w tym do korzystania z mieszkania, stosuje się odpowiednio przepisy o rozwiązaniu związku partnerskiego.

Art. 29. 1. Jeżeli między osobami w związku partnerskim nastąpił zupełny i trwały rozpad wspólnego życia rodzinnego, związek partnerski może zostać rozwiązany.

2. Rozwiązanie związku partnerskiego następuje w chwili:

1) osobistego, jednoczesnego złożenia przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, przez osoby w związku partnerskim nieposiadające wspólnych małoletnich dzieci, zgodnych oświadczeń o woli rozwiązania związku partnerskiego oraz zupełnym i trwałym rozpadzie wspólnego życia rodzinnego;

2) uprawomocnienia się wyroku sądu o rozwiązaniu związku partnerskiego.

3. W wyroku orzekającym rozwiązanie związku partnerskiego sąd może rozstrzygnąć o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem osób w związku partnerskim. Sąd może orzec, w jakiej wysokości każde z rodziców jest obowiązane do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania dziecka. Odpowiednie zastosowanie znajduje art. 58 § 1 zd. 2 i 3 oraz § 1a ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

4. Każda z osób w związku partnerskim może wystąpić z żądaniem unieważnienia rozwiązania związku partnerskiego, jeżeli związek został rozwiązany w trybie, o którym mowa w ust. 2 pkt 1 i jeżeli w chwili składania oświadczeń osoby w związku partnerskim miały wspólne małoletnie dzieci.

5. Powództwo o unieważnienie rozwiązania związku partnerskiego może wnieść także osoba w związku partnerskim, która składając oświadczenie, o którym mowa w ust. 2 pkt 1 działała:

- 1) w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli;
- 2) pod wpływem bezprawnej groźby drugiej osoby w związku partnerskim lub osoby trzeciej, jeżeli z okoliczności wynika, że składający oświadczenie mógł się obawiać, że jemu samemu lub innej osobie grozi poważne niebezpieczeństwo osobiste lub majątkowe;
- 3) pod wpływem błędu, wywołanego podstępnie przez drugą osobę w związku partnerskim, uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby osoba w związku partnerskim nie działała pod wpływem błędu i oceniała sprawę rozsądnie, nie złożyłaby oświadczenia; podstęp osoby trzeciej jest jednoznaczny z podstępem drugiej osoby w związku partnerskim, jeżeli ta o podstępie wiedziała.

6. O unieważnieniu rozwiązania związku partnerskiego orzeka sąd wyłącznie z przyczyn określonych w ustępach poprzedzających, wyłącznie jeżeli za dalszym trwaniem związku partnerskiego przemawiają względy słuszności.

7. Nie można żądać unieważnienia rozwiązania związku partnerskiego:

- 1) z powodów określonych w ust. 4, gdy osoby w związku partnerskim nie mają już wspólnych małoletnich dzieci;
- 2) z powodów określonych w ust. 5, po upływie sześciu miesięcy od ustania stanu wyłączającego świadome wyrażenie woli, od wykrycia błędu lub ustania stanu obawy, a w każdym wypadku po upływie lat trzech od złożenia przez osoby w związku partnerskim oświadczenia, o którym mowa w ust. 2 pkt 1;
- 3) po śmierci którejkolwiek z osób w związku partnerskim lub po zawarciu przez którąkolwiek z tych osób małżeństwa albo nowego związku partnerskiego.

8. Skutkiem unieważnienia rozwiązania związku partnerskiego jest rozdzielnosc majątkowa obowiązująca od chwili złożenia przez osoby w związku partnerskim oświadczeń o rozwiązaniu związku partnerskiego. Unieważnienie rozwiązania związku partnerskiego nie ma wpływu na nazwiska osób w związku partnerskim noszone w chwili wyrokowania.

9. Powództwo o unieważnienie rozwiązania związku partnerskiego może wytoczyć także prokurator.

Art. 30. Prawo do korzystania z mieszkania oraz przedmiotów urządzenia domowego, o którym mowa w art. 7, wygasa z chwilą w której osoba, która pozostawała w związku partnerskim opuści zajmowane mieszkanie, nie później jednak niż po upływie trzech miesięcy od dnia rozwiązania związku partnerskiego.

Art. 31. 1. W ciągu 12 miesięcy od dnia rozwiązania związku partnerskiego osoba, która pozostawała w związku partnerskim, która wskutek zawarcia związku partnerskiego zmieniła swoje dotychczasowe nazwisko, może przez oświadczenie złożone przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego powrócić do nazwiska, które nosiła przed zawarciem tego związku.

2. Oświadczenie, o którym mowa w ust. 1, może być złożone do kierownika urzędu stanu cywilnego przy użyciu usługi elektronicznej udostępnionej przez ministra właściwego do spraw informatyzacji, po uwierzytelnieniu posiadacza dowodu osobistego w sposób określony w art. 20a ust. 1 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1557 i 1717).

Art. 32. 1. Osoba, która pozostawała w związku partnerskim, a po ustaniu tego związku znajduje się w niedostatku, może żądać od osoby, z którą pozostawała w związku partnerskim dostarczania środków utrzymania w zakresie odpowiadającym usprawiedliwionym potrzebom uprawnionego oraz możliwościom zarobkowym i majątkowym zobowiązanego.

2. Z ważnych powodów, jeżeli przemawiają za tym potrzeby osoby uprawnionej oraz pozwalają na to zarobkowe i majątkowe możliwości osoby zobowiązanej, obowiązek, o którym mowa w ust. 1, może zostać wypełniony przez świadczenie jednorazowe, w szczególności w postaci zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej lub przeniesienia prawa.

3. Obowiązek dostarczania środków utrzymania osobie, która pozostawała w związku partnerskim, wygasa po upływie roku od dnia ustania związku partnerskiego lub w razie zawarcia przez nią małżeństwa lub nowego związku partnerskiego. Wygaśnięcie tego obowiązku nie stanowi przeszkody do wydania przez sąd rozstrzygnięcia o świadczeniach alimentacyjnych należnych za okres, w którym znajdował on zastosowanie, jeżeli przed upływem terminu rocznego osoba uprawniona wystąpiła z żądaniem, o którym mowa w ust. 1.

4. W kwestiach nieuregulowanych w ust. 1-3 do obowiązku dostarczania środków utrzymania przez jedną z osób, która pozostawała w związku partnerskim, drugiej osobie, która pozostawała w tym związku, po ustaniu związku partnerskiego stosuje się odpowiednio

przepisy art. 135 ust. 2 i 3, art. 136–140 oraz art. 144 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy.

Art. 33. Ustawa wchodzi w życie w terminie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

UZASADNIENIE

POTRZEBA I CEL WYDANIA AKTU

Projekt ustawy o związkach partnerskich ma na celu wprowadzenie do polskiego porządku prawnego nowej instytucji związku partnerskiego. Związek ten oparty będzie na zasadach równości i niedyskryminacji, zapewniając wszystkim osobom, niezależnie od płci, możliwość realizacji ich potrzeb i pragnień życiowych. Zapewnienie możliwości zawarcia związku partnerskiego przez osoby tej samej i różnej płci będzie chronić te osoby przed wykluczeniem, a także zapewni możliwość jasnego określenia wzajemnych praw i obowiązków. Projekt jest więc odpowiedzią na potrzeby społeczne par tej samej płci, które nie mają dostępu do instytucji małżeństwa, ale także par różnej płci żyjących w związkach nieformalnych, które z różnych przyczyn nie mogą lub nie chcą zawrzeć małżeństwa.

Projekt ustawy o związkach partnerskich ma także na celu wykonanie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 12 grudnia 2023 r. w sprawie Przybyszewska i inni przeciwko Polsce. Zgodnie z tym wyrokiem Polska jest zobowiązana do zapewnienia ram prawnych umożliwiających parom tej samej płci odpowiednie uznanie i ochronę ich związku. Ochrona par tej samej płci powinna być „odpowiednia” i zapewniać prawo do wsparcia materialnego, odnosić się do podatków i dziedziczenia, a także nakładać na osoby w związkach partnerskich prawa i obowiązki w zakresie wzajemnej pomocy. W kolejnym wyroku zapadłym przeciwko Polsce (wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 19 września 2024 r. - Formela i inni przeciwko Polsce, skarga 58828/12 i 4 inne) Trybunał stwierdził, że Polska, odmawiając dokonania transkrypcji (przeniesienia) zagranicznego aktu małżeństwa tej samej płci, odmawia jednocześnie uznania i ochrony związkom osób tej samej płci i narusza ich prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Skarżący nie mogli skorzystać z urlopu na opiekę nad chorym partnerem, objąć go ubezpieczeniem zdrowotnym, skorzystać ze zwolnień od podatków od spadków i darowizn, byli pozbawieni możliwości wspólnego rozliczenia podatku, możliwości dziedziczenia ustawowego, alimentów i świadczeń w przypadku śmierci partnera. Następnie, w wyroku w sprawie Szypuła i inni przeciwko Polsce z dnia 27 lutego 2025 r. (skarga nr 78030/14) Trybunał po raz trzeci już stwierdził naruszenie przez Polskę art. 8 Konwencji, poprzez niewywiązanie się z pozytywnego obowiązku zapewnienia skarżącym konkretnych ram prawnych przewidujących ochronę i uznanie ich związków z osobami tej samej płci. W przypadku tej sprawy skarżącym odmówiono wydania zaświadczeń stwierdzających brak okoliczności wyłączających możliwość zawarcia przez nich

za granicą małżeństwa z osobą tej samej płci – co przy jednoczesnym braku krajowych regulacji dla jednopłciowych związków stanowiło naruszenie prawa do ochrony życia prywatnego i rodzinnego skarżących. W wyroku z dnia 24 kwietnia 2025 r. Andersen przeciwko Polsce (skarga nr 53662/20), Trybunał po raz czwarty powtórzył argumentację wskazującą na konieczność niezwłocznego zapewnienia osobom tworzącym pary tej samej płci uznania i ochrony ich związków.

Potrzebę uchwalenia przepisów dotyczących związków partnerskich rekomendują też Polsce międzynarodowe organy ochrony praw człowieka, ostatnio Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, składający się z 18 niezależnych ekspertów monitorujących wykonywanie Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (Dz. U. z 1977 r. nr 38, poz. 169). 27 września 2024 r. Komitet opublikował swoje ostatnie uwagi końcowe i rekomendacje dla Polski, zwracając uwagę w kontekście niedyskryminacji m.in. na potrzebę „uchwalenia przepisów dotyczących związków partnerskich w celu zapewnienia parom tej samej płci takich samych praw jak parom heteroseksualnym, w tym praw rodzicielskich i prawnego uznania ich dzieci” (pkt 23 (b) uwag końcowych[1]).

Tylko w ostatnich latach do zaadresowania problemu nieuznawania związków osób tej samej płci wzywała Polskę także Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) - ECRI w szczególności odnotowała brak możliwości dziedziczenia i prawa do pochówku (pkt 32 raportu z 27 czerwca 2023 r.[2]). Wreszcie do przyznania efektywnej i niedyskryminującej ochrony prawnej parom tej samej płci w formie małżeństwa, związków cywilnych lub związków partnerskich zachęcał Polskę Komisarz Praw Człowieka Rady Europy w memorandum na temat stygmatyzacji osób LGBTI w Polsce z dnia 3 grudnia 2020 r. (pkt 16[3]).

Na to, że Polska wciąż nie uregulowała prawnej sytuacji par jednopłciowych zwraca też uwagę międzynarodowa organizacja pozarządowa ILGA-Europe, publikująca coroczny ranking, ilustrujący poziom równouprawnienia (na podstawie analizy krajowego prawodawstwa) społeczności LGBT (lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych) w europejskich krajach. Od pięciu lat Polska zajmuje w nim ostatnie miejsce w Unii Europejskiej. Ranking odnosi się do siedmiu kategorii: równość i zakaz dyskryminacji, rodzina, przestępstwa z nienawiści i mowa nienawiści, uzgodnienie płci i integralność cielesna, wolności

obywatelskie, integralność cielesna osób interplciowych, prawo do azylu. W roku 2024 Polska uzyskała 17,50% punktacji.

Projektowane w ustawie rozwiązania odpowiadają na potrzeby społeczne, co pokazuje wiele badań i sondaży z ostatnich lat, w których poparcie dla związków partnerskich sięga 50-60%. Z badania IBRiS dla Radia Zet z 2022 r. dowiadujemy się, że 64,3% Polaków uważa, że pary jednopłciowe powinny mieć możliwość zawierania związków partnerskich. Badanie United Survey dla radia RMF.FM z maja 2024 r. wskazuje na 66% poparcia, a IBRiS dla „Rzeczpospolitej” z czerwca 2024 r. na 62,6%. Poparcie dla tego typu rozwiązania wskazują już też ostatnie badania CBOS: 52% poparcia dla związków partnerskich dla par tej samej płci i 90% poparcia dla związków partnerskich dla par różnej płci. Sondaż IPSOS dla More in Common Polska z końca września 2024 r. przynosi także zmianę w podejściu do równości małżeńskiej, którą poparło 51% Polek i Polaków. Związki partnerskie we wspomnianym badaniu cieszą się poparciem 62% ankietowanych. Potrzebę taką wyrażają też sami zainteresowani: z badania „Sytuacja społeczna osób LGBTa w Polsce. Raport za lata 2019–2020”, pod red. Kampanii Przeciw Homofobii i Stowarzyszenia Lambda Warszawa dowiadujemy się, że 87,2% ankietowanych zawarłoby związek partnerski, gdyby w Polsce istniała taka możliwość, a 69% zawarłoby małżeństwo. 3,7% (czyli ok. 18 tys. osób) już sformalizowało swój związek za granicą (gdyby nie przeszkody finansowe zrobiłoby to 70%). 4% badanych wychowuje z partnerem/partnerką dzieci.

W kontekście osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, instytucja związku partnerskiego powinna być dostępna dla tych osób – zwłaszcza, że w obecnym stanie prawnym nie mogą one zawierać związków małżeńskich. Zgodnie z art. 12 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809, dalej jako: Kodeks rodzinny i opiekuńczy lub KRO), nie może zawrzeć małżeństwa osoba dotknięta chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym. Chociaż KRO stanowi też, że jeżeli stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, sąd może jej zezwolić na zawarcie małżeństwa, sprawy tego typu są nieliczne, przesłanka ocenna, a możliwość zezwolenia po podjęciu dodatkowych czynności nie jest tożsama z brakiem zakazu. Art. 23 ust. 1 ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169) nakłada na Państwa Strony tej Konwencji obowiązek podjęcia efektywnych i odpowiednich środków w celu likwidacji dyskryminacji osób niepełnosprawnych we

wszystkich sprawach dotyczących małżeństwa, rodziny, rodzicielstwa i związków. Komitet ds. Praw Osób Niepełnosprawnych w swoich zaleceniach dotyczących Polski (Uwagi Końcowe Komitetu ds. Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 21 września 2018 r., pkt 39) wezwał Polskę do wycofania zastrzeżenia do art. 23 ust. 1 Konwencji (które dotyczyło właśnie ograniczenia prawa do zawarcia małżeństwa) i zniósł wszystkie przepisy prawne zakazujące osobom z niepełnosprawnościami zawierania małżeństw.

Głównymi celami projektu ustawy o związkach partnerskich są więc:

- wprowadzenie nowej instytucji do polskiego prawa, które zapewni ochronę parom jedнопłciowym i umożliwi parom różнопłciowym formalizację ich związku,
- odpowiedź na potrzeby społeczne, ale też wyzwania, związane ze zmieniającym się społeczeństwem, modelem rodziny, demografią, stylem życia,
- wykonanie wyroków ETPCz przeciwko Polsce z grudnia 2023 roku (po podobnym wyroku związku wprowadziły np. Włochy - w 2016 roku), z września 2024 r., z lutego 2025 r. i z kwietnia 2025 r.,
- uznanie zagwarantowanej w Konstytucji RP przyrodzonej godności i równości wszystkich obywateli wobec prawa,
- ochrona wszystkich rodzin, zgodnie z art. 18 Konstytucji RP,
- realizacja międzynarodowych zobowiązań i wdrożenie zaleceń dotyczących niedyskryminacji i poszanowania godności oraz prawa do życia rodzinnego i prywatnego każdej osoby.

Potrzeby dotyczące projektu ustawy były omawiane i konsultowane z organizacjami pozarządowymi oraz grupami nieformalnymi działającymi na rzecz osób LGBT i ich rodzin.

STAN FAKTYCZNY

W obecnym momencie w Polsce istnieje tylko jedna forma instytucjonalizacji związku dwóch osób - małżeństwo. To usankcjonowany, trwały i równoprawny związek między kobietą i mężczyzną, który zostaje zawarty przed kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego poprzez złożenie oświadczenia o wstępowaniu ze sobą w związek małżeński. Oświadczenie takie powinno być złożone publicznie i w obecności dwóch pełnoletnich świadków. Tymczasem istnieje ogromna liczba osób żyjących w związkach nieformalnych, dla których instytucja małżeństwa jest nieadekwatna lub - jeśli są to związki osób tej samej płci albo związki osób z

niepełnosprawnością psychiczną lub intelektualną - w obecnym stanie prawnym w Polsce wciąż niedostępna.

Z Narodowego Spisu Powszechnego w 2021 r. dowiadujemy się, że w ostatniej dekadzie w Polsce ubyło 800 tys. rodzin, czyli 7,4%. Spada liczba małżeństw, ale rośnie liczba związków nieformalnych osób różnej płci: wg Spisu Powszechnego w 2011 r. było ich 316,5 tys., a w 2021 – 552,8 tys. Rośnie też liczba małżeństw bez dzieci - w ciągu dekady liczba dzieci wychowywanych w małżeństwach zmniejszyła się o 13.9%.

Z kolei z danych zgromadzonych w ramach Europejskiego Sondażu Społecznego wynika, że 10,8% respondentów (osób powyżej 15 roku życia), którzy pozostają w związku i z kimś wspólnie zamieszkują, to osoby żyjące w związkach nieformalnych (nie w małżeństwach). Przedstawiając to w liczbach bezwzględnych, w 2022 r. wg Europejskiego Sondażu Społecznego w Polsce żyło ok. 2 230 tys. osób w związkach nieformalnych, mieszkających ze sobą, z czego ok. 207 tys. to osoby w związkach różnej płci, a ok. 162 tys. to osoby w związkach tej samej płci.

Obecnie 22 z 27 państw Unii Europejskiej oraz 9 innych państw europejskich (Norwegia, Islandia, Wielka Brytania, Szwajcaria, Andora, Liechtenstein, San Marino, Monako, Czarnogóra) przewiduje możliwość zawarcia związku przez osoby tej samej płci w formie małżeństwa lub zarejestrowanego związku partnerskiego. Do państw członkowskich Unii Europejskiej, które obecnie nie przewidują takiej możliwości, należą tylko Bułgaria, Litwa, Polska, Słowacja i Rumunia.

Instytucja związku partnerskiego jest powszechnie znana w innych państwach europejskich, a także poza Europą. Została ona wprowadzona m.in. w następujących jurysdykcjach: Dania - Registreret partnerskab (1989); Norwegia – registrert partnerskap, Szwecja – registrerat partnerskap (1994), Islandia – staofesta samvist (1996), Holandia – geregistreerd partnerschap (1997), Belgia – fr. cohabitation légale, hol. wettelijke samenwoning, Kalifornia (USA) – domestic partnership (1998), Francja – pacte civil de solidarité (1999), Niemcy – eingetragene Lebenspartnerschaft, Finlandia – rekisteröity parisuhde (2001), Quebec (Kanada) – union civile (2002), Tasmania (Australia) – significant relationship (2003), Luksemburg –partenariat, Wielka Brytania – civil partnership, Nowa Zelandia – civil union (2004), Andora – unió estable de parella, Szwajcaria – fr. partenariat enregistré, niem. eingetragene Partnerschaft, wł. unione domestica registrata, Słowenia – registrirana partnerska skupnost (2005), Republika Czeska – registrované partnerství (2006),

Ekwador – unión estable, Grecja – σύμφωνο συμβίωσης (2008), Węgry – bejegyzett élettársi kapcsolat, Austria – eingetragene Partnerschaft (2009), Irlandia – civil partnership (2010), Liechtenstein – eingetragene Partnerschaft (2011), Malta – unjoni ċivili, Chorwacja – životno partnerstvo, Estonia – kooselulepingu, Cypr – πολιτική συμβίωση, Chile – unión civil (2015), Republika Włoska – unione civili (2016); San Marino – unione civile (2018), Monako – contrat de vie commune (2019), Czarnogóra - životno partnerstvo (2020), Łotwa - Civilās savienības (2024).

Występują dwa modele instytucji związku partnerskiego. Pierwszy model zakłada, że związek ten jest dostępny wyłącznie dla par osób tej samej płci. Pierwsza taka regulacja została przyjęta już 35 lat temu w Danii. Dnia 7 czerwca 1989 r. duński parlament uchwalił ustawę nr 372 o zarejestrowanym partnerstwie, która weszła w życie 1 października 1989 r. W 2012 r. instytucja ta została zastąpiona otwarciem małżeństwa dla par osób tej samej płci. Podobne rozwiązania przyjęto w innych państwach nordyckich, tj. w Norwegii, Szwecji, Islandii i Finlandii, a także m.in. w Niemczech i Irlandii. Drugi model zakłada, że związek partnerski jest otwarty dla dwóch osób bez względu na ich płeć. Takie rozwiązanie wprowadzono po raz pierwszy w Holandii w 1998 r. Następnie model ten został przyjęty i nadal obowiązuje m.in. we Francji, Belgii, Luksemburgu, Andorze, Grecji, Gibraltarze oraz na Malcie. W Wielkiej Brytanii zarejestrowany związek partnerski (civil partnership) początkowo dostępny był wyłącznie dla par osób tej samej płci. Brytyjski Sąd Najwyższy w wyroku z 27 czerwca 2018 r. wydanym w sprawie *Steinfeld i Keidan* orzekł, że takie rozwiązanie stanowi dyskryminację par osób różnej płci i narusza Europejską Konwencję Praw Człowieka. W konsekwencji pary osób różnej płci uzyskały dostęp do tego związku.

Odnosząc się do konkretnych rozwiązań w poszczególnych krajach i ich wpływu na sytuację społeczną, rodzinną i demograficzną, warto zwrócić uwagę na różnorodność rozwiązań, a także fakt, że w wielu krajach związki partnerskie zostały potem zastąpione równością małżeńską.

Na przykładzie wspomnianej już Wielkiej Brytanii, ustawa z 2004 r., która w Anglii i Walii weszła w życie w grudniu 2005 r., stworzyła nową instytucję związku partnerskiego, która dała parom tej samej płci możliwość uzyskania prawnego uznania ich związku. Instytucja dostępna jest dla osób powyżej 16 roku życia, z których żadna nie jest w innym związku małżeńskim albo związku partnerskim i nie ma pokrewieństwa. Rejestracja związku partnerskiego następuje w biurze USC, z możliwością cywilnej lub religijnej ceremonii (przy

dwóch świadkach). Związek partnerski daje partnerom pakiet praw i obowiązków, w tym podatkowych i innych świadczeń oraz m.in. możliwość ubiegania się o władzę rodzicielską nad dzieckiem partnera. Od 2014 r. pary jedнопłciowe mogą wstępować w małżeństwa.

We Francji natomiast w 1999 r. wprowadzono PACS, czyli Pacte civil de solidarité (Cywilna umowa solidarności) - rejestrowany związek partnerski między dwoma osobami bez względu na ich płeć. PACS daje możliwość uregulowania kwestii majątkowych, dziedziczenia czy wzajemnej opieki. Pozostawiają rozdzielną majątkową i nie dają możliwości adopcji dzieci. Od 2013 r. pary jedнопłciowe mają we Francji możliwość zawarcia małżeństwa.

GLÓWNE ZAŁOŻENIA PROJEKTU USTAWY

Projekt ustawy o związkach partnerskich zawiera uregulowania dotyczące sposobu zawierania, ustania i unieważnienia związku partnerskiego, praw i obowiązków osób w związkach partnerskich, uczestnictwa w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem drugiej osoby w związku partnerskim i stosunków majątkowych.

Podstawowym założeniem projektu jest takie ukształtowanie instytucji związku partnerskiego, które z jednej strony zapewni pełną ochronę życia prywatnego i rodzinnego oraz równy dostęp do uprawnień wszystkim osobom, które nie mogą zawrzeć małżeństwa, a z drugiej wprowadzi pewne novum normatywne, odpowiadające na potrzeby społeczne. Wynikająca z art. 18 Konstytucji RP szczególna ochrona małżeństwa, ale też ochrona rodziny, również wymaga jednoczesnego odróżnienia związku partnerskiego od małżeństwa (jako instytucji o szczególnym charakterze) i takiego skonstruowania sytuacji prawnej osób w związku partnerskim, aby rodziny, które osoby te tworzą miały zagwarantowaną przewidzianą w Konstytucji ochronę. Powyższe cele projektu zostały odzwierciedlone w jego przepisach, które przy licznych podobieństwach do treści Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w wielu przypadkach zostały też ukształtowane odmiennie, tak aby związek partnerski był instytucją stabilną i trwałą, ale też uwzględniającą większą elastyczność i autonomię stron.

Projekt ustawy zakłada, że związek partnerski opiera się na wzajemnym szacunku, wsparciu i lojalności oraz równych prawach i obowiązkach osób w związku partnerskim. Osoby w związku partnerskim będą prowadzić wspólne życie rodzinne, będą obowiązane współdziałać dla wspólnego dobra. Będą też obowiązane przyczyniać się do zaspokajania uzasadnionych wspólnych potrzeb, według swych sił oraz możliwości zarobkowych i majątkowych, w tym do pracy we wspólnym gospodarstwie domowym. Projekt odwołuje się więc do brzmienia art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i wyroków Europejskiego

Trybunału Praw Człowieka, który jednoznacznie przesądził, że związki partnerskie, w tym związki osób tej samej płci są formą życia rodzinnego. Ponadto bliski, zaangażowany i rodzinny charakter relacji partnerskich oraz wzięcie za siebie odpowiedzialności przez zawarcie związku uzasadniają przyznanie osobom w związku partnerskim nie tylko uprawnień, lecz także nałożenie wzajemnych obowiązków.

Odmienne niż w przypadku małżonków (art. 23 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego) sformułowanie obowiązków osób w związku partnerskim jest celowe i odzwierciedla wskazane już założenie większej niezależności osób w związku partnerskim co do kształtowania swojej relacji rodzinnej. Podczas gdy wspólne pożycie i wierność stanowią fundamenty małżeństwa, których naruszenie może skutkować np. przypisaniem winy rozkładu pożycia w sprawie o rozwód, projekt zakłada, iż osoby w związku partnerskim będą mogły wspólnie zgodzić się co rozumieją jako szacunek i lojalność, na co pozwala otwarty charakter tych pojęć. Jednocześnie, ponieważ przesłanką rozwiązania związku partnerskiego (o czym będzie mowa dalej) będzie zupełny i trwały rozpad wspólnego życia rodzinnego, a projekt nie zakłada przypisywania winy, takie unormowanie obowiązków osób w związku partnerskim pozostaje także spójne z rozwiązaniami projektowanymi w kontekście rozwiązania związku partnerskiego.

Związek partnerski będą mogły zawrzeć dwie osoby, które ukończyły 18 rok życia, bez względu na płeć. Związek partnerski będzie miał wpływ na stan cywilny osoby, w związku z tym zapewnienie o braku przeszkód do jego zawarcia będzie się składać przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, a następnie to przed kierownikiem stanu cywilnego osoby zamierzające zawrzeć związek partnerski będą składać zgodne oświadczenia o zawarciu związku. Kierownik urzędu stanu cywilnego, który dowiedział się o istnieniu okoliczności wyłączającej zawarcia związku partnerskiego odmówi zarejestrowania związku partnerskiego, a w razie wątpliwości zwróci się do sądu o rozstrzygnięcie, czy związek partnerski może być zawarty.

Złożenie oświadczeń przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego zapewnić będzie bezpieczeństwo prawne zarówno osób w związku partnerskim, jak i osób trzecich oraz porządku publicznego. Jako, że związek partnerski będzie instytucją prawną wpływającą na stan cywilny, kreującą liczne uprawnienia i obowiązki, wyłącznym dowodem zawarcia związku partnerskiego powinien być akt stanu cywilnego, odnotowany w stosownych rejestrach.

Projekt zakłada, że osoby w związku partnerskim będą mogły nosić wspólne nazwisko będące dotychczasowym nazwiskiem jednej z nich. Każda z osób w związku partnerskim będzie mogła również zachować swoje dotychczasowe nazwisko albo połączyć z nim dotychczasowe nazwisko drugiej z osób związku partnerskim. Nazwisko utworzone w wyniku połączenia nie będzie mogło składać się z więcej niż dwóch członów.

Obecnie osoby w związkach nieformalnych teoretycznie mogą zmienić nazwisko na podstawie ustawy z dnia z 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1988), gdyż zgodnie z art. 4 tej ustawy, zmiany nazwiska można dokonać „z ważnych powodów”. Decyzję, czy pozostawanie w związku z osobą tej samej płci jest wystarczająco ważnym powodem uzasadniającym zmianę nazwiska podejmuje jednak kierownik urzędu stanu cywilnego, a dominująca praktyka organów administracji oraz orzecznictwo sądów administracyjnych wskazują, że pozostawanie nawet w wieloletnim i trwałym związku nieformalnym nie jest uznawane za ważny powód takiej zmiany. Przykładowo, Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 10 października 2017 r. podkreślił, że subiektywna potrzeba zmiany nazwiska rodowego na nazwisko wynikające ze związku faktycznego, choć uzasadniona więzami emocjonalnymi i wspólnym życiem, nie jest wypełnieniem przesłanki z art. 4 ust. 1 ustawy o zmianie imienia i nazwiska (tak też wyrok WSA w Łodzi z dnia 21 października 2015 r., sygn. akt III SA/Łd, 679/15, wyrok WSA w Krakowie z dnia 20 lutego 2023 r. III SA/Kr 1460/22). Chociaż można zidentyfikować też orzeczenia z przeciwną tezą (przykładowo – wyrok WSA w Warszawie z dnia 11 stycznia 2024 r., sygn. akt VII SA/Wa 2034/23), już sama niejednorodność praktyki stosowania prawa wskazuje na liczne trudności, z którymi osoby w związkach nieformalnych muszą mierzyć się, jeśli chcą nosić wspólne nazwisko. Przyczynia się do utraty zaufania obywateli do państwa i prawa, generuje koszty wieloletnich postępowań sądowo-administracyjnych, a wielu przypadkach generuje także niespójności w sprawach obywatelskich i chaos w sytuacjach transgranicznych – jeżeli osoby, którym odmówiono zmiany nazwiska zawarły małżeństwo albo związek partnerski za granicą i tam to nazwisko zmieniły.

Umożliwienie złożenia oświadczenia o zmianie nazwiska przy zawieraniu związku partnerskiego jest więc jedyną drogą dla zapewnienia jednolitej ochrony prawnej osobom zawierającym związki partnerskie – w zakresie prawa do noszenia wspólnego nazwiska – a jednocześnie wyeliminuje obecną sytuację niejednolitego stosowania przepisów w praktyce.

Z kolei po rozwiązaniu związku partnerskiego, osoba która wskutek zawarcia związku zmieni nazwisko będzie mogła powrócić do nazwiska, które nosiła przed zawarciem tego związku, na podstawie oświadczenia złożonego przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego albo kierownikowi urzędu stanu cywilnego elektronicznie. Projekt wskazuje przy tym termin 12 miesięcy od dnia rozwiązania związku partnerskiego na podjęcie tej czynności, a zatem dłuższy okres czasu niż 3 miesiące wskazane w art. 59 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego co do powrotu do nazwiska po rozwodzie. Wynika to z uwag przekazanych przez Stowarzyszenie Kierowników Urzędu Stanu Cywilnego do projektu ustawy, z których wynika iż w praktyce skorzystanie z uprawnienia powrotu do nazwiska w terminie 3 miesięcy jest bardzo utrudnione, ponieważ sądy nie przesyłają odpisów wyroków rozwodowych kierownikom USC w tym terminie. Ponieważ projekt ustawy przewiduje, że jednym z możliwych trybów rozwiązania związku partnerskiego będzie postępowanie sądowe, należy uwzględnić te występujące obecnie trudności praktyczne, wyznaczając zdecydowanie dłuższy termin na skorzystanie z uprawnienia powrotu do nazwiska.

Polski porządek prawny nie przewiduje obecnie możliwości zawarcia małżeństwa przez osoby tej samej płci. Taka możliwość istnieje jednak w wielu obcych porządkach prawnych i skorzystało z niej wiele polskich obywaterek i wielu obywateli, w związku z brakiem ochrony prawnej dla ich związków w Polsce. W wielu porządkach prawnych możliwe jest także zawarcie związku partnerskiego – najczęściej bez względu na płeć, podobnie jak przewiduje to niniejszy projekt. Konieczne jest więc dostrzeżenie sytuacji tych osób, przy jednoczesnej odpowiedzi na pytanie o stosunek polskiego prawa do zawartych za granicą związków partnerskich oraz zawartych za granicą małżeństw osób tej samej płci.

Odnosnie zawartych za granicą związków partnerskich, celowym rozwiązaniem jest niewprowadzanie w niniejszym projekcie definicji związku partnerskiego, która mogłaby prowadzić do niejasności w procesie stosowania prawa. Zastosowanie znajdą bowiem w tym zakresie zasady prawa prywatnego międzynarodowego i w sytuacjach, w których z norm kolizyjnych wynikać będzie, że stosuje się prawo polskie, powinno być one stosowane do osób w związku partnerskim niezależnie od tego gdzie ich związek został zawarty.

W odniesieniu natomiast do małżeństw zawartych przez osoby tej samej płci za granicą, wnioskodawczyni wyraża przekonanie, że powinny one być uznawane w Polsce za małżeństwa. Warto w tym kontekście wskazać, że w przywoływanych już wyrokach *Formela* i *inni przeciwko Polsce* oraz *Andersen przeciwko Polsce*, w których Trybunał stwierdził

naruszenie art. 8 Konwencji, skarżący zarzucali właśnie brak możliwości transkrypcji ich zagranicznych aktów małżeństwa z osobą tej samej płci. Ponadto, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa Wojewoda Mazowiecki C-713/23)_rozstrzygnie w najbliższym czasie tę kwestię, a polski rząd przedstawił w toku tego postępowania stanowisko o dopuszczalności i zasadności transkrypcji zagranicznych aktów małżeństwa osób tej samej płci. Przemawia za tym konieczność respektowania zasady niepodzielności stanu cywilnego, zobowiązania międzynarodowe z zakresu przeciwdziałania bigamii oraz brak podstaw do podważania wyłącznej mocy dowodowej zagranicznego aktu stanu cywilnego.

Projektowana regulacja nie przewiduje możliwości zawarcia związku partnerskiego przed polskim konsulem, w przeciwieństwie do możliwości zawarcia przed konsulem małżeństwa. Takie rozwiązanie uzasadnia brzmienie art. 5 pkt f Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych sporządzonej w Wiedniu dnia 24 kwietnia 1963 r. (Dz. U. z 1982 r. poz. 98), zgodnie z którym jedną z funkcji konsula jest działanie w charakterze notariusza i urzędnika stanu cywilnego oraz wykonywanie podobnych czynności, jak również pewnych funkcji o charakterze administracyjnym, jeżeli nie sprzeciwiają się temu ustawy i inne przepisy państwa przyjmującego. Konieczna byłaby więc w każdym wypadku odpowiednia notyfikacja i ewentualne uzyskanie zgody państwa przyjmującego na wykonywanie nowych czynności przez konsulów RP.

Nie zakłada się, by zawarcie związku partnerskiego miało kreować stosunek powinowactwa. Brak stosunku powinowactwa w związku partnerskim wynika z odmiennego charakteru prawnego tej instytucji w porównaniu do małżeństwa. Jednocześnie kwestia skutków prawnych relacji powstałej między osobą w związku partnerskim a krewnymi drugiej osoby w tym związku, w postępowaniach sądowych i administracyjnych, a także w wielu innych sytuacjach dotyczących ochrony osób trzecich przed konfliktem interesów, została uregulowana w projekcie przepisów wprowadzających.

Projekt zawiera uregulowania dotyczące stosunków majątkowych - z chwilą zawarcia związku partnerskiego osoby w związku partnerskim będzie łączył ustrój rozdzielności majątkowej, a zatem odmiennie niż w przypadku małżeństwa, ustrojem ustawowym jest rozdzielność majątkowa. Każda z osób w związku partnerskim będzie zachowywać zarówno majątek nabyty przed zawarciem związku partnerskiego, jak i majątek nabyty później. Każda z osób będzie zarządzać samodzielnie swoim majątkiem.

Takie rozwiązanie odzwierciedla przyjęte w projekcie założenie iż związek partnerski ma cechować większa elastyczność oraz większa autonomia osób w związku, niż w przypadku małżeństwa. Przewidując, iż ustrój rozdzielności majątkowej może być tym chętniej wybieranym przez osoby w związku partnerskim, zasadne jest odwrócenie rozwiązania prawnego występującego w przypadku małżonków i założenie, że to właśnie rozdzielność będzie ustrojem ustawowym, niewymagającym podjęcia dodatkowych czynności.

Jednocześnie jednak, aby zagwarantować osobom w związku partnerskim możliwość wyboru kształtowania stosunków majątkowych (tak, jak mają ją małżonkowie), osoby te będą mogły przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego (umowa majątkowa partnerska) ustanowić wspólność majątkową partnerską, obejmującą przedmioty majątkowe określone w tej umowie (wspólny majątek partnerski). Podstawowym założeniem jest więc swoboda stron w zakresie wskazania w umowie co będzie wchodzić do majątku wspólnego – projekt wskazuje jednak przykładową enumerację w tym zakresie, definiuje składniki majątku wspólnego w sytuacji, w której strony nie postanowią w umowie inaczej oraz określa co nie będzie mogło wejść do majątku wspólnego.

Do ustanowionej przez osoby w związku partnerskim umową wspólności majątkowej odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy o wspólności ustawowej małżonków, na co wskazuje art. 15 projektu. Zakres swobody osób w związku partnerskim co do regulacji ich stosunków majątkowych w razie przyjęcia wspólności majątkowej partnerskiej nie dopuszcza więc odmiennej regulacji zasad zarządu majątkiem wspólnym, a kwestia zasad odpowiedzialności za długi co do zasady zależna będzie od tego co zgodnie z umową stron wejdzie do majątku wspólnego. W kontekście wykładni tych przepisów pomocny powinien być dorobek doktryny i judykatury w zakresie wykładni art. 48 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

Osoby w związku partnerskim będą mogły przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego ustanowić także rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków. Strony będą zobowiązywać się w niej do zapewniania osobie w związku partnerskim, której dorobek był mniejszy niż dorobek drugiej osoby w związku partnerskim, możliwości żądania po ustaniu związku partnerskiego wyrównania dorobków przez zapłatę lub przeniesienie prawa.

Projekt przewiduje także, że w ściśle określonych sytuacjach pomiędzy osobami w związku partnerskim będzie mógł powstać ustrój przymusowy rozdzielności majątkowej. Założenia projektu odpowiadają w tym wypadku przepisom Kodeksu rodzinnego i

opiekuńczego. Rozwiązanie to jest konieczne, pomimo że rozdzielnosc majątkowa będzie ustrojem ustawowym pomiędzy osobami w związku partnerskim – przepisy te znajdują zastosowanie do tych związków partnerskich, w których ustrojem majątkowym będzie wspólność majątkowa. Nie ma w tym wypadku znaczenia, że wspólność majątkowa partnerska będzie zawsze ustrojem umownym – również przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego o przymusowym ustroju majątkowym znajdują zastosowanie do małżonków, pomiędzy którymi wspólność majątkowa ma charakter umowny, na podstawie umowy rozszerzającej lub ograniczającej wspólność ustawową. Ze względu na ochronę interesów wierzycieli i samych osób w związku partnerskim należy wziąć pod uwagę, że z ważnych powodów każda z osób w związku partnerskim będzie mogła żądać ustanowienia rozdzielnosci majątkowej przez sąd, że uprawnienie takiego żądania będzie miał także wierzyciel jednej z osób w związku partnerskim, a także że rozdzielnosc powstanie z mocy prawa, jeżeli osoby w związku partnerskim łączą ustrój wspólności majątkowej, a jedna z tych osób utraci zdolność do czynności prawnych albo dojdzie do ogłoszenia jej upadłości.

Zawarcie małżeństwa przez osoby, które będzie łączył związek partnerski, zostało ujęte w projekcie jako jedna z przyczyn ustania związku partnerskiego. W konsekwencji, od chwili zawarcia małżeństwa do osób tych nie będzie stosować się przepisów o związku partnerskim, lecz przepisy o małżeństwie, bez konieczności podejmowania dodatkowych czynności rozwiązania związku partnerskiego. Do osób które zawrą małżeństwo pozostając wcześniej ze sobą w związku partnerskim zastosowanie znajdą więc przepisy o małżeńskich ustrojach majątkowych. Tym samym, jeżeli osoby w związku partnerskim będzie łączyć wcześniej rozdzielnosc majątkowa, to zastosowanie znajdzie do nich co do zasady ustawowa wspólność majątkowa małżeńska, chyba że zawrą umowę majątkową małżeńską lub zastosowanie znajdzie przymusowy ustrój majątkowy.

Szczególnej regulacji wymaga natomiast sytuacja osób w związku partnerskim, które w drodze notarialnej umowy partnerskiej ustanowią wspólność majątkową partnerską, a następnie zawrą ze sobą małżeństwo. Z chwilą zawarcia tego małżeństwa ustanowiona między nimi wspólność majątkowa partnerska ulegnie przekształceniu we wspólność majątkową małżeńską, o której mowa w art. 31 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, na zasadach określonych w art. 31 § 3 tej ustawy. Do majątku wspólnego małżeńskiego wejdą więc w takiej sytuacji przedmioty majątkowe wchodzące do wspólnego majątku partnerskiego, chyba że z chwilą zawarcia małżeństwa umowa majątkowa partnerska zostałaby rozwiązana albo zawarta

zostałaby umowa majątkowa małżeńska ograniczająca lub rozszerzająca wspólność ustawową, w której strony postanowiłyby inaczej.

W przypadku, gdy prawo do mieszkania przysługiwać będzie jednej osobie w związku partnerskim, druga z osób w związku partnerskim będzie uprawniona do korzystania z tego mieszkania w celu zaspokojenia potrzeb rodziny. Przepis ten będzie stosować się także do korzystania z przedmiotów urządzenia domowego. Prawo to będzie wygasać gdy osoba, która pozostawała w związku partnerskim opuści zajmowane mieszkanie, nie później jednak niż po upływie 3 miesięcy od dnia rozwiązania związku partnerskiego. Ustanowienie takiego uprawnienia jest konieczne dla zabezpieczenia sytuacji mieszkaniowej obu osób w związku partnerskim, zarówno w trakcie trwania, jak i po rozpadzie związku. Ponadto, ze względu na kształt procedury rozwiązania związku partnerskiego, która przy zgodzie obu osób w związku partnerskim nieposiadających wspólnych małoletnich dzieci, dopuszcza rozwiązanie związku na podstawie oświadczeń złożonych przed kierownikiem USC lub konsulem, brak będzie w tym wypadku orzeczenia sądu, który mógłby rozstrzygnąć kwestię korzystania z mieszkania, tak jak ma to miejsce w wyroku rozwodowym.

Ustawa nie przewiduje możliwości ani adopcji wspólnej osób w związku partnerskim, ani możliwości przysposobienia dziecka drugiej osoby w związku partnerskim. Projekt ma jednak na celu przynajmniej częściowe dostrzeżenie rzeczywistości i sytuacji bardzo wielu dzieci w Polsce, które wychowują się w tzw. rodzinach zrekonstruowanych, w tym w związkach nieformalnych, przez osoby różnej lub tej samej płci. W celu realizacji zasady priorytetu dobra dziecka, wynikającej zarówno z Konstytucji RP jak i zobowiązań międzynarodowych (przede wszystkim Konwencji o prawach dziecka), konieczne jest jak najlepsze zabezpieczenie praw wszystkich dzieci, niezależnie od modelu rodziny, w którym są wychowywane. Art. 3 pkt 2 wspomnianej Konwencji wskazuje, że „Państwa-Strony działają na rzecz zapewnienia dziecku ochrony i opieki w takim stopniu, w jakim jest to niezbędne dla jego dobra, biorąc pod uwagę prawa i obowiązki jego rodziców, opiekunów prawnych lub innych osób prawnie za nie odpowiedzialnych, i w tym celu będą podejmowały wszelkie właściwe kroki ustawodawcze oraz administracyjne”.

Dlatego też projekt przewiduje, że osoba w związku partnerskim będzie uczestniczyć w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem pozostającym pod władzą rodzicielską drugiej z osób w związku partnerskim i w wychowaniu tego dziecka. W konsekwencji będzie uprawniona do podejmowania decyzji w sprawach życia codziennego dziecka, a także

zobowiązania do kierowania się przy tym dobrem dziecka, poszanowaniem jego godności i praw oraz obowiązkiem wysłuchania go oraz uwzględnienia jego rozsądnych życzeń (art. 72 Konstytucji). Dla zagwarantowania ochrony praw rodziców sprawujących władzę rodzicielską, każde z tych rodziców będzie mogło sprzeciwić się danej decyzji, przy czym wyrażając sprzeciw również będzie musiało kierować się dobrem dziecka oraz pozostałymi dyrektywami wskazanymi powyżej.

Zgodnie z postanowieniem SN z 4.08.1999 r., II CKN 601/98, LEX nr 121619, art. 96 KRO wyraża wprowadzenie zasady osobistego wykonywania władzy rodzicielskiej przez rodziców, lecz nie wyłącza możliwości posługiwania się przez nich przy sprawowaniu tej władzy innymi osobami, o ile z przyczyn życiowych takie rozwiązanie służy dobru dziecka, a rodzice nie rezygnują z ingerencji w podstawowych sprawach dotyczących jego osoby.

Należy podkreślić, że projekt dotyczy bieżącej pieczy i spraw życia codziennego – a więc nie spraw, które SN w ww. postanowieniu określa jako „podstawowe”. Osoba pozostająca w związku partnerskim z rodzicem nie będzie mogła dokonać wyboru szkoły, wyrazić zgody na wyrobienie dziecku paszportu lub na przystąpienie lub nie do sakramentu chrztu. Będzie mogła natomiast odebrać dziecko z placówki opiekuńczej, odprowadzić na rutynową wizytę u lekarza lub wyrazić zgodę na określone spędzanie czasu wolnego. Są to czynności, w których obecnie osoba żyjąca w związku nieformalnym z rodzicem i tak faktycznie uczestniczy – obowiązujący stan prawny nie daje jej jednak obecnie ani żadnych uprawnień w tym zakresie, ani nie nakłada na nią obowiązków w zakresie kierowania się dobrem dziecka. Projekt ma tym samym wypełnić, przynajmniej częściowo, tę lukę legislacyjną.

Ponadto, tego typu unormowanie zostało rekomendowane przez Komisję Europejskiego Prawa Rodzinnego (dalej: CEFL) w opublikowanych w 2007 r. „Zasadach europejskiego prawa rodzinnego dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej” (dalej: Zasady CEFL 2007). Zgodnie z Zasadą 3:18, „partner rodzica żyjący razem z dzieckiem może brać udział w podejmowaniu decyzji dotyczących życia codziennego, chyba że drugi rodzic sprawujący odpowiedzialność rodzicielską sprzeciwia się temu” . Rozwiązanie to jest inspirowane regulacjami niemieckimi, czeskimi i szwajcarskimi.

Z kolei w jednym z wcześniejszych projektów ustaw o związkach partnerskich (art. 7, druk Senatu V Kadencji nr 548 z 10 grudnia 2003 r.) przewidziano następującą propozycję: „W przypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka, o którym mowa w ust. 1, partner nieposiadający władzy rodzicielskiej jest zobowiązany dokonywać wszelkich czynności

jakich wymaga dobro dziecka. O podjętych czynnościach powinien niezwłocznie zawiadomić drugiego partnera” (...) „Sąd rodzinny może ograniczyć prawo określone w ust. 3, jeżeli wymaga tego dobro dziecka”.

Wreszcie, warto zaznaczyć, że użyte w projekcie określenie „bieżąca piecza” nie jest w żadnym wypadku tożsame z „pieczą zastępczą”, gdyż nie polega na powierzeniu drugiej osobie w związku partnerskim wszystkich funkcji opiekuńczych i wychowawczych nad dzieckiem na podstawie orzeczenia sądu. Intencją wnioskodawczyni nie jest więc, aby sprawowanie bieżącej pieczy w ramach związku partnerskiego mogło skutkować uprawnieniem do wypłaty świadczeń należnych rodzinom zastępczym.

Projekt zakłada, że związek partnerski będzie ustawać w przypadku śmierci jednej z osób w związku partnerskim lub uznania jej za zmarłą, rozwiązania związku partnerskiego lub zawarcia małżeństwa przez osoby, które zawarły ze sobą związek partnerski. Projekt przewiduje także, że związek partnerski będzie mógł zostać unieważniony, jeśli dojdzie do jego zawarcia pomimo istnienia okoliczności wyłączających jego zawarcie, a także w sytuacji złożenia oświadczenia o zawarciu związku partnerskiego przez osobę, która znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej strony lub pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej. Unieważnienie związku partnerskiego nie zostało wymienione w projekcie wśród sposobów ustania związku, gdyż analogicznie jak w przypadku unieważnienia małżeństwa, prawomocne orzeczenie sądu w tym przedmiocie będzie skuteczne ex tunc, a więc z mocą wsteczną. Szczegółowo procedurę unieważnienia związku partnerskiego regulować będzie Kodeks postępowania cywilnego, zmieniony przepisami ustawy wprowadzającej ustawę o związkach partnerskich. Jednocześnie projekty nie zakładają ustalenia nieistnienia związku partnerskiego. Jest to rozwiązanie podyktowane względami praktycznymi – postępowania dotyczące ustalenia nieistnienia małżeństwa są sporadyczne i dotyczą w praktyce przede wszystkim małżeństw wyznaniowych, a zatem w przypadku związków partnerskich trudno zidentyfikować potrzebę wprowadzenia analogicznych rozwiązań.

Procedura rozwiązania związku partnerskiego powinna z jednej strony gwarantować pewną trwałość i stabilność tego związku – jako instytucji prawno-rodzinnej, sformalizowanej i wiążącej się z obowiązkami i uprawnieniami, a z drugiej strony uwzględniać założenie, iż związek partnerski ma cechować się w pewnych aspektach większą elastycznością i autonomią woli stron niż w przypadku małżeństwa. Aby wyważyć oba powyższe cele, projekt wprowadza

przesłankę rozwiązania związku partnerskiego – tj. trwały i zupełny rozpad wspólnego życia rodzinnego osób w tym związku, ale umożliwia też osobom w związku partnerskim, które nie będą miały wspólnych małoletnich dzieci, złożenie przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego zgodnych oświadczeń co do wystąpienia tej przesłanki i woli rozwiązania związku partnerskiego, co skutkować będzie rozwiązaniem związku partnerskiego. W przypadku braku zgody stron, lub w sytuacji w której będą miały wspólne małoletnie dzieci, alternatywną przewidzianą w projekcie procedurą rozwiązania związku jest postępowanie sądowe. W wyroku orzekającym rozwiązanie związku partnerskiego sąd będzie mógł rozstrzygnąć o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem osób w związku partnerskim, będzie mógł też orzec, w jakiej wysokości każde z rodziców będzie obowiązane do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania go. Szczegóły postępowania o rozwiązanie związku partnerskiego zostały uregulowane w projekcie przepisów wprowadzających.

Nie można wykluczyć wyjątkowych sytuacji, w których oświadczenia o rozwiązaniu związku partnerskiego składane przed kierownikiem usc obarczone będą wadą oświadczeń woli – np. zostaną złożone pod wpływem bezprawnej groźby drugiej osoby w związku partnerskim albo w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Podobnie, w wyjątkowych sytuacjach może zdarzyć się, że pomimo pouczenia o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia w tym przedmiocie, osoby w związku partnerskim zatają przed kierownikiem usc fakt posiadania wspólnych małoletnich dzieci. W powyższych sytuacjach konieczne może okazać się unieważnienie rozwiązania związku partnerskiego – projekt zakłada w tym przedmiocie postępowanie sądowe, zbliżone do postępowania o unieważnienie małżeństwa i projektowanego postępowania o unieważnienie związku partnerskiego. Unieważnienie rozwiązania związku partnerskiego powinno być orzekane jednak wyłącznie w szczególnych sytuacjach, w których za dalszym trwaniem związku partnerskiego przemawiać będą względy słuszności, w tym zwłaszcza dobro wspólnych małoletnich dzieci, jeżeli osoby w związku partnerskim będą je posiadać.

Obowiązek alimentacyjny po rozwiązaniu związku partnerskiego będzie niezbędny dla ochrony sytuacji tej z osób, która z różnych względów może po rozpadzie związku nie być w stanie zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb własnymi siłami. Warto też zaznaczyć, że obowiązek alimentacyjny jest jednym z tych uprawnień, na które wprost wskazuje ETPCz w omówionym powyżej wyroku Przybyszewska i inni p. Polsce jako na konieczne do zagwarantowania związkom przez państwo.

Założeniem projektu jest jednak ukształtowanie obowiązku alimentacyjnego byłych osób w związku partnerskim inaczej niż w przypadku rozwiedzionych małżonków, tj. nie na przesłance pogorszenia sytuacji materialnej, lecz wyłącznie pozostawania w niedostatku. Ponieważ projekt nie przewiduje przypisywania jednej z osób winy za rozpad związku, obowiązek alimentacyjny będzie niezależny od tej okoliczności – jego celem jest zapewnienie ochrony osoby znajdującej się w niedostatku, a nie wyrównanie sytuacji materialnej pogorszonej na skutek rozpadu związku będącego wynikiem postępowania drugiej z osób. Takie założenie odpowiada charakterowi relacji osób w związku partnerskim, w tym obowiązkom wsparcia, szacunku i lojalności. Jednocześnie wydaje się oddawać istotę obowiązku alimentacyjnego byłych osób w związku partnerskim, tj. wsparcie tej z osób, która po rozpadzie związku czasowo nie będzie w stanie utrzymać się samodzielnie, niezależnie od tego czy będzie wynikać to ze stanu zdrowia, podziału obowiązków w czasie trwania związku czy innych przyczyn związanych z nagłą zmianą sytuacji życiowej.

Obowiązek alimentacyjny będzie mógł dotyczyć zarówno sytuacji, gdy doszło do rozwiązania związku partnerskiego oświadczeniem stron, jak i sytuacji postępowania sądowego. Obowiązek ten będzie wygasał po upływie roku oraz na skutek zawarcia przez osobę uprawnioną małżeństwa lub nowego związku partnerskiego. Wygaśnięcie tego obowiązku nie będzie stanowić jednak przeszkody do wydania przez sąd rozstrzygnięcia o świadczeniach alimentacyjnych należnych za okres, w którym znajdował on zastosowanie, jeżeli osoba uprawniona wystąpi z żądaniem przed upływem rocznego terminu.

Odpowiednie zastosowanie powinny znajdować przepisy KRO o obowiązku alimentacyjnym z art. 135 ust. 2 i 3 oraz art. 136-140 KRO i art. 144 zd. 1 KRO, który przewiduje, że zobowiązany może uchylić się od wykonania obowiązku alimentacyjnego względem uprawnionego, jeżeli żądanie alimentów jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Z ważnych powodów obowiązek alimentacyjny między osobami, których związek partnerski został rozwiązany, będzie mógł przybrać postać świadczenia jednorazowego, w tym polegającego na zapłacie sumy pieniężnej lub przeniesieniu prawa. Takie świadczenie może umożliwić osobie uprawnionej np. uzyskanie odpowiednich kwalifikacji czy też rozpoczęcie działalności gospodarczej, w celu poprawy sytuacji życiowej i wyjścia z niedostatku. Tego typu „kapitalizacja” świadczenia, z natury okresowego, przewidziana została w art. 447 KC, nie jest więc rozwiązaniem nowym.

Różnice między związkiem partnerskim a małżeństwem w kontekście Konstytucji

Raz jeszcze należy podkreślić, że jednym z podstawowych celów projektu jest urzeczywistnienie fundamentalnych wartości, zasad i norm konstytucyjnych – poszanowania i ochrony godności każdego człowieka, równości wobec prawa i niedyskryminacji, a także ochrony rodziny, dobra dziecka i poszanowania życia prywatnego i rodzinnego każdej osoby.

Art. 18 Konstytucji, nakładając na władze publiczne obowiązek szczególnej ochrony małżeństwa jako związku kobiety i mężczyzny, ale też rodziny, macierzyństwa i rodzicielstwa, niewątpliwie będzie realizowany przez niniejszy projekt. Jeżeli jednym z obowiązków państwa jest umacnianie więzi między członkami rodziny (zob. m.in. wyroki TK z: 18 maja 2005 r. o sygn. K 16/04, OTK ZU nr 5/A/2005, poz. 51; 12 kwietnia 2011 r. o sygn. SK 62/08, OTK ZU nr 3/A/2011), z całą pewnością służy temu formalizacja związków osób, które już teraz tworzą rodziny w sensie społecznym i faktycznym. Możliwość zawarcia związku partnerskiego wpłynie pozytywnie na trwałość tych relacji, nałoży na osoby w związku partnerskim prawa i obowiązki, a nade wszystko, pozwoli na dostrzeżenie tych rodzin przez władze publiczne i otoczenie ich opieką i ochroną, których wymagają normy ustrojowe.

Jednocześnie jednak, mając na względzie szczególną pozycję ustrojową związku małżeńskiego, a także dążąc do ukształtowania związku partnerskiego jako instytucji odpowiadającej na zmiany społeczne, na które wskazują przywołane na wstępie badania, projekt zakłada liczne różnice pomiędzy związkiem partnerskim a małżeństwem. Część z nich została omówiona w części uzasadnienia dotyczącej projektowanych regulacji, a niniejsze zestawienie ma na celu ich podsumowanie.

Procedura zawarcia związku partnerskiego będzie prostsza, mniej doniosła i mniej sformalizowana – m.in. ze względu na skrócony czas pomiędzy złożeniem zapewnień o braku przeszkód do zawarcia związku a jego zarejestrowaniem – 14 dni (w przypadku małżeństwa - 30 dni), brak wymogu zezwolenia sądu na zawarcie związku partnerskiego przez pełnomocnika, brak formy uroczystej zawarcia związku w obecności dwóch pełnoletnich świadków. Nie będzie też możliwe zawarcie związku partnerskiego w formie wyznaniowej, ani zawarcie związku partnerskiego przed konsulem.

Okolicznością wykluczającą zawarcie związku partnerskiego będzie wiek poniżej 18 lat przy braku możliwości uzyskania sądowej zgody na zawarcie związku poniżej 18 roku życia. Projekt nie przewiduje, inaczej niż w przypadku małżeństwa, przeszkody związanej z niepełnosprawnością lub chorobą psychiczną.

Związek partnerski nie będzie tworzył powinowactwa, czyli więzi prawnej między osobą w związku partnerskim a krewnymi drugiej osoby w tym związku.

Inaczej niż w przypadku małżonków sformułowane zostały w projekcie obowiązki osób w związku partnerskim. Pojęcia wierności i wspólnego pożycia zastąpiono bardziej otwartymi i elastycznymi pojęciami lojalności, szacunku i wspólnego życia rodzinnego.

W związkach partnerskich domyślną (ustawową) formą stosunków majątkowych między osobami w tym związku będzie rozdzielność majątkowa, a nie - jak w przypadku małżeństwa - wspólność majątkowa małżeńska.

Nie będzie możliwa wspólna adopcja dzieci przez osoby w związku partnerskim, nie będzie też możliwe tzw. przysposobienie wewnętrzne, tj. przysposobienie dziecka drugiej osoby w związku partnerskim. W związkach partnerskich nie przewidziano też, inaczej niż w przypadku małżeństwa, domniemania pochodzenia dziecka a - jeśli dziecko urodzi się w trakcie trwania związku partnerskiego, ojciec będzie musiał uznać je w urzędzie stanu cywilnego. Osoba w związku partnerskim rodzica, o ile sama nie będzie drugim rodzicem prawnym, nie będzie miała prawa wykonywania władzy rodzicielskiej – będzie jedynie uczestniczyć w sprawowaniu bieżącej pieczy i będzie mogła podejmować decyzje dotyczące drobnych spraw życia codziennego dziecka.

Także rozwiązanie związku partnerskiego będzie różnić się od ustania małżeństwa. Inaczej określona została w projekcie przesłanka rozwiązania związku partnerskiego (jako zupełny i trwały rozpad wspólnego życia rodzinnego), projekt nie przewiduje orzekania o winie rozpadu związku, a w sytuacji, w której osoby w związku partnerskim będą zgodne co do wystąpienia przesłanki rozpadu ich związku (i nie będą posiadać wspólnych małoletnich dzieci) ich związek będzie mógł zostać rozwiązany bez postępowania sądowego, na podstawie oświadczeń złożonych kierownikowi usc.

Inaczej niż w przypadku małżeństwa będzie ukształtowany też obowiązek alimentacyjny osób, których związek partnerski zostanie rozwiązany. Obowiązek ten będzie ograniczony do roku po rozwiązaniu związku (w przypadku rozwodu to 5 lat) i zależny wyłącznie od pozostawania przez jedną z osób w niedostatku – a nie od winy rozpadu związku, ponieważ wina ta nie będzie ustalana w przypadku rozwiązania związku partnerskiego.

Związków partnerskich nie dotyczą też przepisy o ustaleniu nieistnienia związku. Nie przewidziano także instytucji separacji dla związku partnerskiego.

Rola zawierania związków partnerskich przed kierownikami urzędów stanu cywilnego

Projekt przewiduje zawieranie związku partnerskiego przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego z kilku powodów.

Po pierwsze, zawarcie związku partnerskiego będzie wywoływało skutki prawne w niemalże wszystkich obszarach systemu prawnego – od uprawnień w obszarze dziedziczenia, podatków, ubezpieczeń społecznych i pomocy społecznej, przez liczne wyłączenia związane z potencjalnym konfliktem interesów, po wpływ na prawa i sytuacje osób trzecich, np. wierzycieli osób w związku partnerskim w związku z łączącym te osoby ustrojem majątkowym. Pozostawanie w związku partnerskim będzie przeszkodą do zawarcia małżeństwa z inną osobą. Wszystkie te przyczyny wyraźnie wskazują, że konieczne jest, aby zawarcie związku partnerskiego znajdowało odzwierciedlenie w sporządzeniu aktu stanu cywilnego (aktu związku partnerskiego) przez kierownika usc.

Procedura zawarcia związku partnerskiego w urzędzie stanu cywilnego będzie ściśle określona przepisami prawa, co zapewni jednolitość postępowania w całym kraju zabezpieczając interesy samych osób w związku partnerskim, a także ochronę porządku publicznego. Dzięki takiej standaryzacji, pary będą miały pewność, że wszystkie niezbędne formalności zostaną dopełnione, a ich dane będą bezpieczne. Urzędy stanu cywilnego mają największe doświadczenie w przeprowadzaniu tego typu czynności, a pomimo różnic pomiędzy zawarciem związku partnerskiego a małżeństwem, czynności te będą w wielu kwestiach zbliżone, co umożliwi prostsze wdrożenie projektowanych regulacji.

Podsumowując, wprowadzenie nowego stanu cywilnego i wymóg zawierania związku partnerskiego przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego jest procedurą prostszą i tańszą niż przykładowo zawieranie tego związku przed notariuszem. Wymagać będzie zmian teleinformatycznych, ale nie tworzenia całkowicie nowego rejestru i nakładania na inne podmioty (np. notariuszy) obowiązków z obszaru spraw obywatelskich.

Projekt zakłada się, że ustawa wejdzie w życie w terminie i na zasadach określonych w ustawie z dnia ... – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich.

Przedkładany projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projektowana ustawa nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w przepisach dotyczących sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych.

Projekt ustawy nie wymaga przedłożenia właściwym instytucjom i organom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

DEKLAROWANE SKUTKI REGULACJI (DSR)
projektu ustawy

Informacja o projekcie

a) Tytuł projektu:

Ustawa o związkach partnerskich

b) Przedstawiciel wnioskodawcy:

Katarzyna Kotula

I. Część wstępna

[1] Zwięzły opis zidentyfikowanego problemu i proponowanych rozwiązań.

W Polsce istnieje tylko jedna forma instytucjonalizacji związku dwóch osób - małżeństwo. Tymczasem istnieje ogromna liczba osób żyjących w związkach nieformalnych, dla których instytucja małżeństwa jest nieadekwatna lub - jeśli są to związki osób tej samej płci albo związki osób z niepełnosprawnością psychiczną lub intelektualną - w obecnym stanie prawnym niedostępna.

Z Narodowego Spisu Powszechnego z 2021 r. dowiadujemy się, że w ostatniej dekadzie w Polsce ubyło 800 tys. rodzin, czyli 7,4%. Spada liczba małżeństw, ale rośnie liczba związków nieformalnych osób różnej płci: w 2011 r. było ich 316,5 tys., a w 2021 – 552,8 tys. Rośnie też liczba małżeństw bez dzieci - w ciągu dekady liczba dzieci wychowywanych w małżeństwach zmniejszyła się o 13.9%.

Z kolei z danych zgromadzonych w ramach Europejskiego Sondażu Społecznego wynika, że 10,8% respondentów (osób powyżej 15 roku życia), którzy pozostają w związku i z kimś wspólnie zamieszkują, to osoby żyjące w związkach nieformalnych (nie w małżeństwach). Przedstawiając to w liczbach bezwzględnych, w 2022 r. wg Europejskiego Sondażu Społecznego w Polsce żyło ok. 2 230 tys. osób w związkach nieformalnych, mieszkających ze sobą, z czego ok. 2 207 tys. to osoby w związkach różnej płci, a ok. 162 tys. to osoby w związkach tej samej płci.

Jak wynika z badań społecznych, zdecydowana większość Polek i Polaków popiera wprowadzenie możliwości zawarcia związku partnerskiego przez osoby różnej płci pozostające w związkach nieformalnych - w 2021 r. 90% ankietowanych odpowiedziało, że kobieta i mężczyzna żyjący wspólnie w związku powinni mieć możliwość zawierania formalnych związków partnerskich (CBOS, październik 2021). W odniesieniu do możliwości zawierania związków partnerskich przez pary tej samej płci, najnowsze badania pokazują stale rosnące poparcie społeczne - z sondażu Ipsos dla OKO.press i TOK FM z marca 2024 r. wynika, że wprowadzenia związków partnerskich dla par tej samej płci oczekuje 50% ankietowanych. Oczekują tego przede wszystkim wyborcy koalicji rządzącej - 98% wyborców Lewicy, 86% wyborców KO i 72% wyborców Trzeciej Drogi. Z badania IBRiS dla Radia Zet z 2022 r. dowiadujemy się, że 64,3% Polaków uważa, że pary jedнопłciowe powinny mieć możliwość zawierania związków partnerskich. Badanie United Survey dla radia RMF.FM z maja 2024 r. wskazuje na 66% poparcia, a IBRiS dla

“Rzeczpospolitej” z czerwca 2024 r. na 62,6%. Sondaż IPSOS dla More in Common Polska z końca września 2024 r. przynosi także zmianę w podejściu do równości małżeńskiej, którą poparło 51% Polek i Polaków. Związki partnerskie we wspomnianym badaniu cieszą się poparciem 62% ankietowanych.

Stworzenie instytucji związku partnerskiego jest realizacją obowiązku wykonania zapadłego przeciwko Polsce wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 12 grudnia 2023 r. Przybyszewska i inni przeciwko Polsce (skarga nr 11454/17 i 9 innych). ETPCz stwierdził naruszenie przez Polskę art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284). Z wyroku tego wynika, że Polska jest zobowiązana do zapewnienia ram prawnych umożliwiających parom tej samej płci odpowiednie uznanie i ochronę ich związku. ETPCz wziął pod uwagę, że w państwach członkowskich Rady Europy jest wyraźna, stała tendencja do prawnego uznawania par osób tej samej płci. Ochrona par tej samej płci powinna być „odpowiednia” i zapewniać m.in. prawo do alimentów, rozwiązania dotyczące dziedziczenia, podatków, a także nakładać na partnerki i partnerów prawa i obowiązki w zakresie wzajemnej pomocy. W tym zakresie państwo może wziąć pod uwagę krajowy kontekst społeczny i kulturowy. ETPCz odnotował, że brak uznania związków skarżących skutkował życiem w prawnym zawieszeniu, pozbawieniem jakiejkolwiek ochrony prawnej i wiązał się ze znacznymi trudnościami w życiu codziennym. ETPCz przypomniał, że wielokrotnie orzekał, że pary tej samej płci znajdują się w sytuacji podobnej do par różnej płci, jeśli chodzi o potrzebę formalnego uznania i ochrony ich związku. Z uzasadnienia wyroku w sprawie Przybyszewska jednoznacznie wynika, że należy wprowadzić nową instytucję, która zapewni formalne ramy prawne dla par osób tej samej płci. Wykonanie tego wyroku nie może nastąpić przez wprowadzenie regulacji typu umownego. W kolejnym wyroku zapadłym przeciwko Polsce (wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 19 września 2024 r. - Formela i inni przeciwko Polsce, skarga 58828/12 i 4 inne) Trybunał stwierdził, że Polska, odmawiając dokonania transkrypcji (przeniesienia) zagranicznego aktu małżeństwa tej samej płci, odmawia jednocześnie uznania i ochrony związkom osób tej samej płci i narusza ich prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Skarżący nie mogli skorzystać z urlopu na opiekę nad chorym partnerem, objąć go ubezpieczeniem zdrowotnym, skorzystać ze zwolnień od podatków od spadków i darowizn, byli pozbawieni możliwości wspólnego rozliczenia podatku, możliwości dziedziczenia

ustawowego, alimentów i świadczeń w przypadku śmierci partnera. Następnie, w wyroku w sprawie Szypuła i inni przeciwko Polsce z dnia 27 lutego 2025 r. (skarga nr 78030/14) Trybunał po raz trzeci już stwierdził naruszenie przez Polskę art. 8 Konwencji, poprzez niewywiązanie się z pozytywnego obowiązku zapewnienia skarżącym konkretnych ram prawnych przewidujących ochronę i uznanie ich związków z osobami tej samej płci. W przypadku tej sprawy skarżącym odmówiono wydania zaświadczeń stwierdzających brak okoliczności wykluczających możliwość zawarcia przez nich za granicą małżeństwa z osobą tej samej płci – co przy jednoczesnym braku krajowych regulacji dla jednopłciowych związków stanowiło naruszenie prawa do ochrony życia prywatnego i rodzinnego skarżących. W wyroku z dnia 24 kwietnia 2025 r. Andersen przeciwko Polsce (skarga nr 53662/20), Trybunał po raz czwarty powtórzył argumentację wskazującą na konieczność niezwłocznego zapewnienia osobom tworzącym pary tej samej płci uznania i ochrony ich związków.

Wreszcie wprowadzenie do polskiego porządku prawnego instytucji związku partnerskiego zaleca Polsce wiele międzynarodowych organów ochrony praw człowieka – Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych 27 września 2024 r. opublikował swoje ostatnie uwagi końcowe i rekomendacje dla Polski, zwracając uwagę w kontekście niedyskryminacji m.in. na potrzebę „uchwalenia przepisów dotyczących związków partnerskich w celu zapewnienia parom tej samej płci takich samych praw jak parom heteroseksualnym, w tym praw rodzicielskich i prawnego uznania ich dzieci” (pkt 23 (b) uwag końcowych). Tylko w ostatnich latach do zaadresowania problemu nieuznawania związków osób tej samej płci wzywała Polskę także Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) - ECRI w szczególności odnotowała brak możliwości dziedziczenia i prawa do pochówku (pkt 32 raportu z 27 czerwca 2023 r.). Wreszcie do przyznania efektywnej i niedyskryminującej ochrony prawnej parom tej samej płci w formie małżeństwa, związków cywilnych lub czy związków partnerskich zachęcał Polskę Komisarz Praw Człowieka Rady Europy w memorandum na temat stygmatyzacji osób LGBTI w Polsce z dnia 3 grudnia 2020 r. (pkt 16).

Instytucja związku partnerskiego powinna być dostępna dla osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, które nie mogą w obecnym stanie prawnym zawierać związków małżeńskich. Zgodnie z art. 12 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks

rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809), nie może zawrzeć małżeństwa osoba dotknięta chorobą psychiczną albo niedorozwojem umysłowym. Jeżeli jednak stan zdrowia lub umysłu takiej osoby nie zagraża małżeństwu ani zdrowiu przyszłego potomstwa i jeżeli osoba ta nie została ubezwłasnowolniona całkowicie, sąd może jej zezwolić na zawarcie małżeństwa. Art. 23 ust. 1 ratyfikowanej przez Polskę Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169) nakłada na Państwa Strony tej konwencji obowiązek podjęcia efektywnych i odpowiednich środków w celu likwidacji dyskryminacji osób niepełnosprawnych we wszystkich sprawach dotyczących małżeństwa, rodziny, rodzicielstwa i związków. Komitet ds. Praw Osób Niepełnosprawnych w swoich zaleceniach dotyczących Polski (Uwagi Końcowe Komitetu ds. Praw Osób Niepełnosprawnych z dnia 21 września 2018 r., pkt 39) wezwał Polskę do wycofania zastrzeżenia do art. 23 ust. 1 Konwencji (które dotyczyło właśnie ograniczenia prawa do zawarcia małżeństwa) i zniósł wszystkie przepisy prawne zakazujące osobom z niepełnosprawnościami zawierania małżeństw. Skoro naruszeniem praw osób z niepełnosprawnościami są ograniczenia możliwości zawarcia związku małżeńskiego, tym bardziej warto tego naruszenia nie pogłębiać i umożliwić osobom z niepełnosprawnością intelektualną i psychiczną zawarcie związku partnerskiego, na zasadzie równości z innymi osobami.

Konsekwencją nierozpoznania przez polski porządek prawny związku nieformalnego, tej samej i różnej płci, jest niemożność sprawowania władzy rodzicielskiej nad dziećmi wychowywanymi w tego typu rodzinach, w tym w rodzinach zrekonstruowanych. Zgodnie z art. 115 § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, przysposobić dziecko wspólnie mogą tylko małżonkowie. Osoby pozostające we wspólnym pożyciu są tej możliwości pozbawione. Tylko małżonek może przysposobić dziecko swojego małżonka. Jest to tzw. przysposobienie wewnętrzne (art. 121¹ § 1 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego). Tymczasem partner/partnerka nie ma możliwości przysposobienia dziecka swojego partnera/partnerki, gdyż skutkowałoby to utratą przez dotychczasowego rodzica wszelkich praw i obowiązków rodzicielskich.

Partner czy partnerka będąca rodzicem społecznym nie ma żadnej możliwości uzyskania władzy rodzicielskiej ani nawet niektórych praw i obowiązków opiekuńczych nad dzieckiem wspólnie wychowywanym w związku nieformalnym. Jakkolwiek rodzic

społeczny opiekuje się dzieckiem, to nie ma prawa podejmowania decyzji w najprostszych codziennych sprawach dziecka, a prawo nie zobowiązuje rodzica społecznego do kierowania się dobrem dziecka ani uwzględniania jego rozsądnych życzeń. Rodziny “zrekonstruowane” (“patchworkowe”) pozostają poza zainteresowaniem prawa, mimo że są równoważnościowe z rodzinami tradycyjnymi. Niewidoczność w prawie rodzica społecznego jest szczególnie dotkliwa w razie wystąpienia nagłych zdarzeń (wypadku czy choroby) dotyczących dziecka lub jego opiekuna prawnego. Rodzic wskazany w akcie urodzenia może upoważnić rodzica społecznego wyłącznie do otrzymywania informacji o stanie zdrowia dziecka i dostępu do jego dokumentacji medycznej, wyrażania zgody na konkretny zabieg operacyjny lub – ewentualnie – na powtarzalne zabiegi lub badania diagnostyczne (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2015 r. sygn. akt III CZP 19/15). Wszystkie decyzje dotyczące dziecka co do zasady podejmuje jednak rodzic wykonujący władzę rodzicielską, wskazany w akcie urodzenia. W przypadku jego śmierci, jeżeli dziecko nie ma drugiego rodzica w świetle prawa, rodzic społeczny może wystąpić do sądu o ustanowienie go opiekunem prawnym dziecka. Jednakże w przepisach prawa polskiego nie ma żadnej gwarancji, że to jemu zostanie powierzona opieka nad dzieckiem, które do tej pory wychowywał wspólnie z rodzicem uwidocznionym w akcie urodzenia. W takiej sytuacji na czas na ogół długotrwałego postępowania sądowego dziecko zamiast pod pieczę osoby najbliższej, tj. rodzica społecznego, może zostać przekazane do placówki opiekuńczej lub obcej dla niego rodziny zastępczej.

Związek partnerski będą mogły zawrzeć dwie osoby, które ukończyły 18 rok życia, bez względu na płeć. Związek partnerski ma wpływ na stan cywilny osoby, w związku z tym zapewnienie o braku przeszkód do jego zawarcia składa się przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, a następnie to przed kierownikiem stanu cywilnego osoby zamierzające zawrzeć związek partnerski składają zgodne oświadczenia o zawarciu związku. Kierownik urzędu stanu cywilnego, który dowiedział się o istnieniu okoliczności wyłączającej zawarcie związku partnerskiego, odmówi zarejestrowania związku partnerskiego, a w razie wątpliwości zwróci się do sądu o rozstrzygnięcie, czy związek partnerski może być zawarty.

Projekt zakłada, że osoby będące w związku partnerskim mogą nosić wspólne nazwisko będące dotychczasowym nazwiskiem jednej z nich. Każda z osób w związku partnerskim

może również zachować swoje dotychczasowe nazwisko albo połączyć z nim dotychczasowe nazwisko drugiej z osób w związku partnerskim. Nazwisko utworzone w wyniku połączenia nie może składać się z więcej niż dwóch członów. Obecnie osoby w związkach nieformalnych teoretycznie mogą zmienić nazwisko na podstawie ustawy z dnia 17 października 2008 r. o zmianie imienia i nazwiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1988), gdyż zgodnie z art. 4 tej ustawy zmiany nazwiska można dokonać „z ważnych powodów”. Decyzję, czy pozostawanie w związku z osobą tej samej płci jest wystarczająco ważnym powodem uzasadniającym zmianę nazwiska podejmuje jednak kierownik urzędu stanu cywilnego, a najczęściej w takich sprawach pary tej samej płci spotykają się z odmową. Umożliwienie złożenia oświadczenia o zmianie nazwiska przy zawieraniu związku partnerskiego jest więc jedyną drogą dla zapewnienia jednolitej ochrony prawnej osobom zawierającym związki partnerskie – w zakresie prawa do noszenia wspólnego nazwiska – a jednocześnie wyeliminuje obecną sytuację niejednolitego stosowania przepisów w praktyce, a także będący ich wynikiem brak zaufania obywateli do państwa i prawa. Ponadto, będzie stanowił znacznie obciążenie urzędników stanu cywilnego, wojewodów i sądów administracyjnych, którzy prowadzą obecnie liczne postępowania dotyczące odmowy zmiany nazwiska na nazwisko osoby partnerskiej.

Polski porządek prawny nie przewiduje obecnie możliwości zawarcia małżeństwa przez osoby tej samej płci. Taka możliwość istnieje jednak w wielu obcych porządkach prawnych i skorzystało z niej wiele polskich obywaterek i wielu obywateli, w związku z brakiem ochrony prawnej dla ich związków w Polsce. W wielu porządkach prawnych możliwe jest także zawarcie związku partnerskiego – najczęściej bez względu na płeć, podobnie jak przewiduje to niniejszy projekt. Konieczne jest więc dostrzeżenie sytuacji tych osób, przy jednoczesnej odpowiedzi na pytanie o stosunek polskiego prawa do zawartych za granicą związków partnerskich oraz zawartych za granicą małżeństw osób tej samej płci.

Odnośnie zawartych za granicą związków partnerskich, celowym rozwiązaniem jest niewprowadzanie w niniejszym projekcie definicji związku partnerskiego, która mogłaby prowadzić do niejasności w procesie stosowania prawa. Zastosowanie znajdują bowiem w tym zakresie zasady prawa prywatnego międzynarodowego i w sytuacjach, w których z norm kolizyjnych wynikać będzie, że stosuje się prawo polskie, powinno być one stosowane do osób w związku partnerskim niezależnie od tego gdzie ich związek został

zawarty.

W odniesieniu natomiast do małżeństw zawartych przez osoby tej samej płci za granicą, wnioskodawcy wyraża przekonanie, że w związku z wprowadzeniem do polskiego porządku prawnego związków partnerskich tej samej płci, będą one uznawane w Polsce za małżeństwa. W konsekwencji powinny umożliwiać osobom, które je zawarły, wywodzenie z nich skutków prawnych tożsamyh z małżeństwami zawartymi w Polsce i małżeństwami zawartymi za granicą przez osoby różnej płci. Odmienna praktyka i interpretacja przepisów stanowi nieuzasadnioną dyskryminację ze względu na orientację seksualną. Warto w tym kontekście wskazać, że w przywoływanych już wyrokach *Formela i inni przeciwko Polsce* oraz *Andersen przeciwko Polsce*, w których Trybunał stwierdził naruszenie art. 8 Konwencji, skarżący zarzucali właśnie brak możliwości transkrypcji ich zagranicznych aktów małżeństwa z osobą tej samej płci. Ponadto, Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej (sprawa *Wojewoda Mazowiecki C-713/23*) rozstrzygnie w najbliższym czasie tę kwestię, a polski rząd przedstawił w toku tego postępowania stanowisko o dopuszczalności i zasadności transkrypcji zagranicznych aktów małżeństwa osób tej samej płci. Przemawia za tym konieczność respektowania zasady niepodzielności stanu cywilnego, zobowiązania międzynarodowe z zakresu przeciwdziałania bigamii oraz brak podstaw do podważania wyłącznej mocy dowodowej zagranicznego aktu stanu cywilnego. Wprowadzenie do polskiego systemu prawa instytucji związku partnerskiego otwartego dla wszystkich osób niezależnie od płci potwierdza konieczność uznawania zagranicznych małżeństw jednopłciowych - w innym wypadku próżnia prawna, w której znajdują się osoby, które zawarły takie małżeństwo, tym bardziej się pogłębi, pozostawiając je w niepewności co do ich stanu cywilnego. Sądy administracyjne odmawiając do tej pory transkrypcji aktów małżeństw tej samej płci uzasadniały to m.in. brakiem w polskim porządku prawnym instytucjonalizacji związków osób tej samej płci, co miało uzasadniać zastosowanie klauzuli porządku publicznego. W momencie wprowadzenia do polskiego porządku prawnego instytucji prawa rodzinnego dostępnej dla par tej samej płci, klauzula porządku publicznego nie powinna być stosowana.

Nie zakłada się, by zawarcie związku partnerskiego kreowało stosunek powinowactwa. Brak stosunku powinowactwa w związku partnerskim wynika z odmiennego charakteru prawnego tego typu relacji w porównaniu do małżeństwa. Kwestia skutków prawnych

relacji powstałej między osobą partnerską a krewnymi drugiej osoby partnerskiej w postępowaniach sądowych i administracyjnych (wyłączenie sędziego, pracownika organu itp.) jest uregulowana w ustawie wprowadzającej.

Prawa i obowiązki osób w związku partnerskim są równe, a osoby w związku partnerskim prowadzą wspólne życie rodzinne. Regulacja ta odwołuje się więc do brzmienia art. 8 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności i wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, który jednoznacznie przesądził, że związki partnerskie, w tym związki osób tej samej płci, podpadają pod pojęcie życia rodzinnego.

Bliski, zaangażowany i rodzinny charakter relacji partnerskich oraz wzięcie za siebie odpowiedzialności przez zawarcie związku uzasadniają przyznanie osobom w związku partnerskim nie tylko uprawnień, lecz także nałożenie wzajemnych obowiązków. Osoby w związku partnerskim są obowiązane do wzajemnego szacunku, lojalności, pomocy oraz współdziałania dla dobra założonej rodziny, a także – według swych sił oraz możliwości zarobkowych i majątkowych – do przyczyniania się do zaspokajania uzasadnionych potrzeb tej rodziny.

Projekt zawiera uregulowania dotyczące stosunków majątkowych - z chwilą zawarcia związku partnerskiego osoby w związku partnerskim łączy ustrój rozdzielności majątkowej, a zatem odmiennie niż w przypadku małżeństwa, ustrojem ustawowym jest rozdzielność majątkowa. Każda z osób w związku partnerskim zachowuje zarówno majątek nabyty przed zawarciem związku partnerskiego, jak i majątek nabyty później. Każda z osób zarządza samodzielnie swoim majątkiem. Takie rozwiązanie odzwierciedla przyjęte w projekcie założenie iż związek partnerski, jako instytucję prawną, ma cechować większa elastyczność oraz większa autonomia osób w związku w stosunku do tradycyjnego małżeństwa.

Jednocześnie jednak, aby zagwarantować osobom w związku partnerskim możliwość wyboru kształtowania stosunków majątkowych (tak, jak mają ją małżonkowie), osoby te będą mogły przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego (umowa majątkowa partnerska) ustanowić wspólność majątkową partnerską, obejmującą przedmioty majątkowe określone w tej umowie (wspólny majątek partnerski). Podstawowym założeniem jest więc swoboda stron w zakresie wskazania w umowie, co będzie wchodzić

do majątku wspólnego – projekt wskazuje jednak przykładową enumerację w tym zakresie, definiuje składniki majątku wspólnego w sytuacji, w której strony nie postanowią w umowie inaczej oraz określa, co nie może wejść do majątku wspólnego.

Osoby w związku partnerskim mogą przez umowę zawartą w formie aktu notarialnego ustanowić także rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków. Strony zobowiązują się w niej do zapewniania osobie w związku partnerskim, której dorobek był mniejszy niż dorobek drugiej osoby w związku partnerskim, możliwości żądania po ustaniu związku partnerskiego wyrównania dorobków przez zapłatę lub przeniesienie prawa.

Zawarcie małżeństwa przez osoby, które łączy związek partnerski, zostało ujęte jako jedna z przyczyn ustania związku partnerskiego. W konsekwencji od chwili zawarcia małżeństwa nie stosuje się do nich przepisów o związku partnerskim, lecz przepisy o małżeństwie, bez konieczności podejmowania dodatkowych czynności rozwiązania związku partnerskiego. Do osób które zawarły małżeństwo, zastosowanie znajdą więc przepisy o małżeńskich ustrojach majątkowych. Tym samym jeżeli osoby w związku partnerskim łączyła rozdzielność majątkowa, to zastosowanie znajdzie do nich co do zasady ustawowa wspólność majątkowa małżeńska, chyba że zawrą umowę majątkową małżeńską lub zastosowanie znajduje przymusowy ustrój majątkowy.

Szczególnej regulacji wymaga natomiast sytuacja osób w związku partnerskim, które w drodze notarialnej umowy partnerskiej ustanowiły wspólność majątkową partnerską. Z chwilą zawarcia małżeństwa przez osoby pozostające ze sobą w związku partnerskim ustanowiona między nimi wspólność majątkowa ulega przekształceniu we wspólność majątkową małżeńską, o której mowa w art. 31 § 1 ustawy z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2023 r. poz. 2809) na zasadach określonych w art. 31 § 3 tej ustawy. Do majątku wspólnego małżeńskiego wchodzi więc w takiej sytuacji przedmioty majątkowe wchodzące do wspólnego majątku partnerskiego, chyba że z chwilą zawarcia małżeństwa umowa majątkowa partnerska zostałaby rozwiązana albo zawarta zostałaby umowa majątkowa małżeńska ograniczająca lub rozszerzająca wspólność ustawową, w której strony postanowiłyby inaczej.

W przypadku, gdy prawo do mieszkania przysługuje jednej osobie w związku partnerskim, druga z osób w związku partnerskim jest uprawniona do korzystania z tego mieszkania w

celu zaspokojenia potrzeb własnych, a także potrzeb dzieci; przepis ten stosuje się także do korzystania z przedmiotów urządzenia domowego. Prawo to wygasa, gdy osoba, która pozostawała w związku partnerskim, opuści zajmowane mieszkanie, nie później jednak niż po upływie 3 miesięcy od dnia rozwiązania związku partnerskiego. Ustanowienie takiego uprawnienia jest konieczne dla zabezpieczenia sytuacji mieszkaniowej obu osób w związku partnerskim po rozpadzie związku. Ponadto, ze względu na kształt procedury rozwiązania związku partnerskiego, która przy zgodzie obu osób w związku partnerskim nieposiadających wspólnych małoletnich dzieci dopuszcza rozwiązanie związku na podstawie oświadczeń przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, brak w tym wypadku orzeczenia sądu, który mógłby rozstrzygnąć kwestię korzystania z mieszkania, tak jak ma to miejsce w wyroku rozwodowym.

Ustawa nie przewiduje możliwości ani adopcji wspólnej osób w związku partnerskim, ani możliwości przysposobienia dziecka drugiej osoby w związku partnerskim. Projekt ma jednak na celu przynajmniej częściowe uregulowanie sytuacji bardzo wielu dzieci w Polsce, które wychowują się w tzw. rodzinach zrekonstruowanych, w tym w związkach nieformalnych osób różnej lub tej samej płci. W celu realizacji zasady priorytetu dobra dziecka, wynikającej zarówno z Konstytucji RP jak i Konwencji o prawach dziecka, konieczne jest jak najlepsze zabezpieczenie praw wszystkich dzieci, niezależnie od modelu rodziny, w którym są wychowywane. Dlatego też projekt przewiduje, że osoba w związku partnerskim uczestniczy w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem pozostającym pod władzą rodzicielską drugiej z osób w związku partnerskim i w jego wychowaniu. Jest więc uprawniona do podejmowania decyzji w sprawach życia codziennego dziecka, kierując się przy tym dobrem dziecka, poszanowaniem jego godności i praw oraz obowiązkiem wysłuchania go oraz uwzględnienia jego rozsądnych życzeń. (art. 72 Konstytucji) Dla zagwarantowania ochrony praw rodziców sprawujących władzę rodzicielską, którykolwiek z tych rodziców może sprzeciwić się danej decyzji, przy czym wyrażając sprzeciw również musi kierować się dobrem dziecka oraz pozostałymi dyrektywami wskazanymi powyżej. Należy podkreślić przy tym, że projekt dotyczy codziennych, bieżących spraw dziecka, w których druga osoba w związku partnerskim rodzica i tak faktycznie uczestniczy – obowiązujący stan prawny nie daje jej jednak obecnie ani żadnych uprawnień w tym zakresie, ani nie nakłada na nią obowiązków w zakresie kierowania się dobrem dziecka.

Projekt ma tym samym wypełnić, przynajmniej częściowo, tę lukę legislacyjną.

Ponadto, tego typu unormowanie zostało rekomendowane przez Komisję Europejskiego Prawa Rodzinnego (dalej: CEFL) w opublikowanych w 2007 r. „Zasadach europejskiego prawa rodzinnego dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej” (dalej: Zasady CEFL 2007). Zgodnie z Zasadą 3:18, „partner rodzica żyjący razem z dzieckiem może brać udział w podejmowaniu decyzji dotyczących życia codziennego, chyba że drugi rodzic sprawujący odpowiedzialność rodzicielską sprzeciwia się temu”. Rozwiązanie to jest inspirowane regulacjami niemieckimi, czeskimi i szwajcarskimi.

Z kolei w jednym z wcześniejszych projektów ustaw o związkach partnerskich (art. 7, druk Senatu V Kadencji nr 548 z 10 grudnia 2003 r.) przewidziano następującą propozycję: „W przypadku zagrożenia zdrowia lub życia dziecka, o którym mowa w ust. 1, partner nieposiadający władzy rodzicielskiej jest zobowiązany dokonywać wszelkich czynności jakich wymaga dobro dziecka. O podjętych czynnościach powinien niezwłocznie zawiadomić drugiego partnera” (...) „Sąd rodzinny może ograniczyć prawo określone w ust. 3, jeżeli wymaga tego dobro dziecka”.

Projekt zakłada, że związek partnerski ustaje w przypadku śmierci jednej z osób w związku partnerskim lub uznania jej za zmarłą; rozwiązania związku partnerskiego; zawarcia małżeństwa przez osoby, które zawarły ze sobą związek partnerski. Ustawa reguluje, że związek partnerski może zostać unieważniony, jeśli doszło do zawarcia związku partnerskiego pomimo istnienia okoliczności wyłączających możliwość jego zawarcia, a także w sytuacji złożenia oświadczenia o zawarciu związku partnerskiego przez osobę, która znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne podjęcie decyzji i wyrażenie woli, pod wpływem błędu co do tożsamości drugiej strony lub pod wpływem bezprawnej groźby drugiej strony lub osoby trzeciej.

Procedura rozwiązania związku partnerskiego powinna z jednej strony gwarantować pewną trwałość i stabilność tego związku – jako instytucji prawnorodzinnej, sformalizowanej i wiążącej się z obowiązkami i uprawnieniami, a z drugiej strony uwzględniać założenie, iż związek partnerski ma cechować się w pewnych aspektach większą elastycznością i autonomią woli stron niż w przypadku małżeństwa. Aby wyważyć oba powyższe cele, projekt wprowadza przesłankę rozwiązania związku partnerskiego – tj. trwałą i zupełną

rozpad wspólnego życia rodzinnego, ale umożliwia też osobom w związku partnerskim, które nie mają wspólnych małoletnich dzieci, złożenie przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego zgodnych oświadczeń co do wystąpienia tej przesłanki i woli rozwiązania związku partnerskiego, co skutkować będzie rozwiązaniem związku partnerskiego. W przypadku braku zgody stron lub w sytuacji, w której mają wspólne małoletnie dzieci, alternatywną przewidzianą w projekcie procedurą rozwiązania związku jest postępowanie sądowe. W wyroku orzekającym rozwiązanie związku partnerskiego sąd może rozstrzygnąć o władzy rodzicielskiej nad wspólnym małoletnim dzieckiem osób w związku partnerskim, może też orzec, w jakiej wysokości każde z rodziców jest obowiązane do ponoszenia kosztów utrzymania i wychowania go. Szczegóły postępowania o rozwiązanie związku partnerskiego zostały uregulowane w ustawie wprowadzającej.

Nie można wykluczyć wyjątkowych sytuacji, w których oświadczenia o rozwiązaniu związku partnerskiego składane przed kierownikiem USC obarczone będą wadą oświadczeń woli – np. zostaną złożone pod wpływem bezprawnej groźby drugiej osoby w związku partnerskim albo w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Podobnie, w wyjątkowych sytuacjach może zdarzyć się, że pomimo pouczenia o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia w tym przedmiocie, osoby w związku partnerskim zatają przed kierownikiem USC fakt posiadania wspólnych małoletnich dzieci. W powyższych sytuacjach konieczne może okazać się unieważnienie rozwiązania związku partnerskiego – projekt zakłada w tym przedmiocie postępowanie sądowe, zbliżone do postępowania o unieważnienie małżeństwa i projektowanego postępowania o unieważnienie związku partnerskiego. Unieważnienie rozwiązania związku partnerskiego powinno być orzekane jednak wyłącznie w szczególnych sytuacjach, w których za dalszym trwaniem związku partnerskiego przemawiać będą względy słuszności, w tym zwłaszcza dobro wspólnych małoletnich dzieci, jeżeli osoby w związku partnerskim będą je posiadać.

Obowiązek alimentacyjny po rozwiązaniu związku partnerskiego jest niezbędny dla ochrony sytuacji tej z osób, która z różnych względów może po rozpadzie związku nie być w stanie zaspokoić swoich usprawiedliwionych potrzeb własnymi siłami. Warto też zaznaczyć, że obowiązek alimentacyjny jest jednym z tych uprawnień, na które wprost wskazuje ETPCz w omówionym powyżej wyroku Przybyszewska i inni p. Polsce jako na

konieczne do zagwarantowania związkom przez państwo.

Założeniem projektu jest jednak ukształtowanie obowiązku alimentacyjnego byłych osób w związku partnerskim inaczej niż w przypadku rozwiedzionych małżonków, tj. oparcie go nie na przesłance pogorszenia sytuacji materialnej, lecz pozostawania w niedostatku. Jest to pojęcie bardziej odpowiadające charakterowi relacji osób w związku partnerskim, w tym obowiązkowi wsparcia, szacunku i lojalności oraz projektowanym stosunkom majątkowym, tj. ustawowej rozdzielności majątkowej. Jednocześnie wydaje się oddawać istotę obowiązku alimentacyjnego byłych osób w związku partnerskim, tj. wsparcie tej z osób, która po rozpadzie związku czasowo nie jest w stanie utrzymać się samodzielnie, niezależnie od tego, czy wynika to ze stanu zdrowia, podziału obowiązków w czasie trwania związku czy innych przyczyn związanych z nagłą zmianą sytuacji życiowej.

Obowiązek alimentacyjny będzie dotyczył zarówno sytuacji, gdy doszło do rozwiązania związku partnerskiego poprzez złożenie oświadczeń przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego, jak i sytuacji, gdy związek partnerski został rozwiązany przez sąd. Ponieważ projekt nie przewiduje przypisywania jednej z osób winy za rozpad związku, obowiązek alimentacyjny będzie też niezależny od tej okoliczności – jego celem jest zapewnienie ochrony osoby znajdującej się w niedostatku, a nie wyrównanie sytuacji materialnej pogorszonej na skutek rozpadu związku z winy drugiej z osób w związku partnerskim. Obowiązek ten będzie wygasał po upływie roku oraz na skutek zawarcia przez osobę uprawnioną małżeństwa lub nowego związku partnerskiego. Wygaśnięcie tego obowiązku nie będzie stanowić jednak przeszkody do wydania przez sąd rozstrzygnięcia o świadczeniach alimentacyjnych należnych za okres, w którym znajdował on zastosowanie, jeżeli pozew został wniesiony przed upływem rocznego terminu.

Odpowiednie zastosowanie powinny znajdować przepisy KRO o obowiązku alimentacyjnym z art. 135 ust. 2 i 3 oraz art. 136-140 KRO i art. 144 zd. 1 KRO, który przewiduje, że zobowiązany może uchylić się od wykonania obowiązku alimentacyjnego względem uprawnionego, jeżeli żądanie alimentów jest sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Z ważnych powodów obowiązek alimentacyjny między osobami, których związek partnerski ustał, może mieć postać świadczenia jednorazowego, w tym polegającego na

zapłacie sumy pieniężnej lub przeniesieniu prawa. Takie świadczenie może umożliwić osobie uprawnionej uzyskanie odpowiednich kwalifikacji czy też rozpoczęcie działalności gospodarczej. Tego typu „kapitalizacja” świadczenia, z natury okresowego, przewidziana została w art. 447 KC.

[2] Czy były rozważane rozwiązania alternatywne?

☒ Tak

☐ Nie

Istnieje kilka możliwości rozwiązania problemu braku uznania i ochrony związków osób, które nie chcą albo nie mogą zawrzeć związku małżeńskiego. W praktyce kluczowe są dwie możliwości: przyjęcie ustawy o związkach partnerskich albo wprowadzenie pełnej równości małżeńskiej, przy czym związki partnerskie mogą być dostępne wyłącznie dla par tej samej płci lub dla par - niezależnie od płci. Niewątpliwie naruszeniem Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności było stworzenie instytucji związków partnerskich dostępnych wyłącznie dla par różnej płci - Europejski Trybunał Praw Człowieka już bowiem rozstrzygnął, że dla par różnej płci zarezerwowane może być wyłącznie małżeństwo (wyrok ETPCz z dnia 7 listopada 2013 r., Vallianatos i inni przeciwko Grecji, skargi nr 29381/09 i 32684/09). Zgodnie z opisanym w punkcie 1 najnowszym orzecznictwem ETPCz naruszeniem Konwencji byłoby zatem zastrzeżenie związków partnerskich dla par różnej płci, a także brak instytucji zapewniającej uznanie i ochronę par tej samej płci.

Obecnie 22 z 27 państw Unii Europejskiej oraz 9 innych państw europejskich (Norwegia, Islandia, Wielka Brytania, Szwajcaria, Andora, Liechtenstein, San Marino, Monako, Czarnogóra) przewiduje możliwość zawarcia zinstytucjonalizowanego związku przez osoby tej samej płci w formie małżeństwa lub związku partnerskiego. Do państw członkowskich UE, które obecnie nie przewidują takiej możliwości, należą tylko Bułgaria, Litwa, Polska, Słowacja i Rumunia.

Instytucja związku partnerskiego jest powszechnie znana w innych państwach europejskich, a także poza Europą. Została ona wprowadzona m.in. w następujących jurysdykcjach: Dania - Registreret partnerskab (1989); Norwegia – registrert partnerskap, Szwecja – registrerat partnerskap (1994), Islandia – staofesta samvist (1996), Holandia – geregistreerd partnerschap (1997), Belgia – fr. cohabitation légale, hol. wettelijke samenwoning, Kalifornia (USA) – domestic partnership (1998), Francja – pacte civil de solidarité (1999), Niemcy – eingetragene Lebenspartnerschaft, Finlandia – rekisteröity parisuhde (2001), Quebec (Kanada) – union civile (2002), Tasmania (Australia) – significant relationship (2003), Luksemburg –partenariat, Wielka Brytania – civil partnership, Nowa Zelandia – civil union (2004), Andora – unió estable de parella, Szwajcaria – fr. partenariat enregistré, niem. eingetragene Partnerschaft, wł. unione domestica registrata, Słowenia – registrirana partnerska skupnost (2005), Republika Czeska – registrované partnerství (2006), Ekwador – unión estable, Grecja – σύμφωνο συμβίωσης (2008), Węgry – bejegyzett élettársi kapcsolat, Austria – eingetragene Partnerschaft (2009), Irlandia – civil partnership (2010), Liechtenstein – eingetragene Partnerschaft (2011), Malta – unjoni ċivili, Chorwacja – životno partnerstvo, Estonia – kooselulepingu, Cypr – πολιτική συμβίωση, Chile – unión civil (2015), Republika Włoska – unione civili (2016); San Marino – unione civile (2018), Monako – contrat de vie commune (2019), Czarnogóra - životno partnerstvo (2020), Łotwa - Civilās savienības (2024)

Występują dwa modele instytucji związku partnerskiego. Pierwszy model zakłada, że związek ten jest dostępny wyłącznie dla par osób tej samej płci. Pierwsza taka regulacja została przyjęta już 35 lat temu w Danii. Dnia 7 czerwca 1989 r. duński parlament uchwalił ustawę nr 372 o zarejestrowanym partnerstwie, która weszła w życie 1 października 1989 r. W 2012 r. instytucja ta została zastąpiona otwarciem małżeństwa dla par osób tej samej płci. Podobne rozwiązania przyjęto w innych państwach nordyckich, tj. w Norwegii, Szwecji, Islandii i Finlandii, a także m.in. w Niemczech i Irlandii. Drugi model zakłada, że związek partnerski jest otwarty dla dwóch osób bez względu na ich płeć. Takie rozwiązanie wprowadzono po raz pierwszy w Holandii w 1998 r. Następnie model ten został przyjęty i nadal obowiązuje m.in. we Francji, Belgii, Luksemburgu, Andorze, Grecji, Gibraltarze oraz na Malcie. W Wielkiej Brytanii zarejestrowany związek partnerski (civil partnership) początkowo dostępny był wyłącznie dla par osób tej samej płci. Brytyjski Sąd Najwyższy w wyroku z 27 czerwca 2018 r. wydanym w sprawie Steinfeld i Keidan orzekł, że takie

rozwiązanie stanowi dyskryminację par osób różnej płci i narusza Europejską Konwencję Praw Człowieka. W konsekwencji pary osób różnej płci uzyskały dostęp do tego związku.

Odnosząc się do konkretnych rozwiązań w poszczególnych krajach i ich wpływu na sytuację społeczną, rodzinną i demograficzną, warto zwrócić uwagę na różnorodność rozwiązań, a także fakt, że w wielu krajach związki partnerskie zostały potem zastąpione równością małżeńską.

Na przykładzie wspomnianej już Wielkiej Brytanii, ustawa z 2004 r., która w Anglii i Walii weszła w życie w grudniu 2005 r., stworzyła nową instytucję związku partnerskiego, która dała parom tej samej płci możliwość uzyskania prawnego uznania ich związku. Instytucja dostępna jest dla osób powyżej 16 roku życia, z których żadna nie jest w innym związku małżeńskim albo związku partnerskim i nie ma pokrewieństwa. Rejestracja związku partnerskiego następuje w biurze USC, z możliwością cywilnej lub religijnej ceremonii (przy dwóch świadkach). Związek partnerski daje partnerom pakiet praw i obowiązków, w tym podatkowych i innych świadczeń oraz m.in. możliwość ubiegania się o władzę rodzicielską nad dzieckiem partnera. Od 2014 r. pary jednopłciowe mogą wstępować w małżeństwa.

We Francji natomiast w 1999 r. wprowadzono PACS, czyli Pacte civil de solidarité (Cywilna umowa solidarności) - rejestrowany związek partnerski między dwoma osobami bez względu na ich płeć. PACS daje możliwość uregulowania kwestii majątkowych, dziedziczenia czy wzajemnej opieki. Pozostawiają rozdzielność majątkową i nie dają możliwości adopcji dzieci. Od 2013 r. pary jednopłciowe mają we Francji możliwość zawarcia małżeństwa.

Jak wskazują oficjalne dane populacyjne z Francji (zob. dane publikowane na stronie: <https://www.insee.fr/fr/statistiques>) po wprowadzeniu związków partnerskich (PASC) zawarto ich w pierwszym roku ok 30 0000. Liczba ta nieznacznie spadła w kolejnym roku, a następnie stopniowo rosła na przestrzeni kolejnych 10 lat. Jednocześnie proporcja związków jednopłciowych PACS do związków osób różnych płci utrzymywała się w tym okresie czasu na poziomie około 3-4 procent, a zatem zdecydowana większość tych związków we Francji to związki osób różnej płci. Ponadto, po wprowadzeniu PASC łączna liczba wszystkich związków sformalizowanych (a zatem małżeństw i związków

partnerskich) zaczęła rosnąć, podczas gdy wcześniej trend ten był odwrotny. W 2022 roku we Francji zawarto 242,000 małżeństw (3% z nich były jedнопłciowe) i 210,000 PACSów (5% z nich jedнопłciowe) (dane, Insee).

II. Wymogi określone w art. 34 ust. 2 pkt 3–5 regulaminu Sejmu

[3] Jakie są przewidywane skutki prawne projektowanych rozwiązań?

Projekt ustawy o związkach partnerskich ma na celu wprowadzenie do polskiego porządku prawnego nowej instytucji związku partnerskiego. Związek ten oparty będzie na zasadach równości i niedyskryminacji, zapewniając wszystkim osobom, niezależnie od płci, możliwość realizacji ich potrzeb i pragnień życiowych. Zapewnienie możliwości zawarcia związku partnerskiego przez osoby tej samej i różnej płci będzie chronić te osoby przed wykluczeniem, a także zapewni możliwość jasnego określenia wzajemnych praw i obowiązków. Projekt jest więc odpowiedzią na potrzeby społeczne par tej samej płci, które nie mają dostępu do instytucji małżeństwa, ale także par różnej płci żyjących w związkach nieformalnych, które z różnych przyczyn nie mogą lub nie chcą zawrzeć małżeństwa.

Projekt ustawy o związkach partnerskich ma także na celu wykonanie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 12 grudnia 2023 r. w sprawie Przybyszewska i inni przeciwko Polsce. Zgodnie z tym wyrokiem Polska jest zobowiązana do zapewnienia ram prawnych umożliwiających parom tej samej płci odpowiednie uznanie i ochronę ich związku. Ochrona par tej samej płci powinna być „odpowiednia” i zapewniać prawo do wsparcia materialnego, odnosić się do podatków i dziedziczenia, a także nakładać na osoby w związkach partnerskich prawa i obowiązki w zakresie wzajemnej pomocy. W kolejnym wyroku zapadłym przeciwko Polsce (wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 19 września 2024 r. - Formela i inni przeciwko Polsce, skarga 58828/12 i 4 inne) Trybunał stwierdził, że Polska, odmawiając dokonania transkrypcji (przeniesienia) zagranicznego aktu małżeństwa tej samej płci, odmawia jednocześnie uznania i ochrony

związkom osób tej samej płci i narusza ich prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego. Skarżący nie mogli skorzystać z urlopu na opiekę nad chorym partnerem, objąć go ubezpieczeniem zdrowotnym, skorzystać ze zwolnień od podatków od spadków i darowizn, byli pozbawieni możliwości wspólnego rozliczenia podatku, możliwości dziedziczenia ustawowego, alimentów i świadczeń w przypadku śmierci partnera. Następnie, w wyroku w sprawie Szypuła i inni przeciwko Polsce z dnia 27 lutego 2025 r. (skarga nr 78030/14) Trybunał po raz trzeci już stwierdził naruszenie przez Polskę art. 8 Konwencji, poprzez niewywiązanie się z pozytywnego obowiązku zapewnienia skarżącym konkretnych ram prawnych przewidujących ochronę i uznanie ich związków z osobami tej samej płci. W przypadku tej sprawy skarżącym odmówiono wydania zaświadczeń stwierdzających brak okoliczności wyłączających możliwość zawarcia przez nich za granicą małżeństwa z osobą tej samej płci – co przy jednoczesnym braku krajowych regulacji dla jednopłciowych związków stanowiło naruszenie prawa do ochrony życia prywatnego i rodzinnego skarżących. W wyroku z dnia 24 kwietnia 2025 r. Andersen przeciwko Polsce (skarga nr 53662/20), Trybunał po raz czwarty powtórzył argumentację wskazującą na konieczność niezwłocznego zapewnienia osobom tworzącym pary tej samej płci uznania i ochrony ich związków.

Potrzebę uchwalenia przepisów dotyczących związków partnerskich rekomendują też Polsce międzynarodowe organy ochrony praw człowieka, ostatnio Komitet Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych, składający się z 18 niezależnych ekspertów monitorujących wykonywanie Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych (Dz. U. z 1977 r. nr 38, poz. 169). 27 września 2024 r. Komitet opublikował swoje ostatnie uwagi końcowe i rekomendacje dla Polski, zwracając uwagę w kontekście niedyskryminacji m.in. na potrzebę „uchwalenia przepisów dotyczących związków partnerskich w celu zapewnienia parom tej samej płci takich samych praw jak parom heteroseksualnym, w tym praw rodzicielskich i prawnego uznania ich dzieci”.

Tylko w ostatnich latach do zaadresowania problemu nieuznawania związków osób tej samej płci wzywała Polskę także Europejska Komisja przeciwko Rasizmowi i Nietolerancji (ECRI) - ECRI w szczególności odnotowała brak możliwości dziedziczenia i prawa do pochówku. Wreszcie do przyznania efektywnej i niedyskryminującej ochrony prawnej parom tej samej płci w formie małżeństwa, związków cywilnych lub związków

partnerskich zachęcał Polskę Komisarz Praw Człowieka Rady Europy w memorandum na temat stygmatyzacji osób LGBTI w Polsce z dnia 3 grudnia 2020 r.

Na to, że Polska wciąż nie uregulowała prawnej sytuacji par jednopłciowych zwraca też uwagę międzynarodowa organizacja pozarządowa ILGA-Europe, publikująca coroczny ranking, ilustrujący poziom równouprawnienia (na podstawie analizy krajowego prawodawstwa) społeczności LGBT (lesbijek, gejów, osób biseksualnych i transpłciowych) w europejskich krajach. Od pięciu lat Polska zajmuje w nim ostatnie miejsce w Unii Europejskiej. Ranking odnosi się do siedmiu kategorii: równość i zakaz dyskryminacji, rodzina, przestępstwa z nienawiści i mowa nienawiści, uzgodnienie płci i integralność cielesna, wolności obywatelskie, integralność cielesna osób interpłciowych, prawo do azylu. W roku 2024 Polska uzyskała 17,50% punktacji.

Projekt ustawy o związkach partnerskich zawiera uregulowania dotyczące sposobu zawierania, ustania i unieważnienia związku partnerskiego, praw i obowiązków osób w związkach partnerskich, uczestnictwa w sprawowaniu pieczy nad dzieckiem i stosunków majątkowych.

Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego nastąpi wraz z wejściem w życie przedmiotowej ustawy, wskazanym w przepisach wprowadzających na dzień 1 stycznia 2027 r. Okres *vacatio legis* powinien być wystarczający dla przyjęcia wszystkich stosownych aktów wykonawczych, nowelizacji obecnie obowiązujących aktów wykonawczych, na które projektowane zmiany wpłyną wynikowo, a na także na modernizację systemów informatycznych i odpowiednie dostosowanie rejestrów państwowych.

Przedkładany projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

[4] Jakie są przewidywane skutki społeczne projektowanych rozwiązań?

Projekt będzie miał wpływ na:

- osoby mieszkające w Polsce, pozostające w związkach nieformalnych i wspólnie zamieszkujące, tej samej płci (ok. 162 000, za Europejskim Sondażem Społecznym, 2022 r.), projektowane rozwiązanie wzmocni ich ochronę prawną,
- osoby mieszkające w Polsce, pozostające w związkach nieformalnych i wspólnie zamieszkujące, różnej płci (ok. 2 207 000, za Europejskim Sondażem Społecznym, 2022 r.), projektowane rozwiązanie wzmocni ich ochronę prawną,
- osoby z niepełnosprawnością psychiczną lub intelektualną mieszkające w Polsce (34605 osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną z orzeczeniem o niepełnosprawności, za: Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych), projektowane rozwiązanie wzmocni ochronę prawną par osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, które nie mają możliwości zawarcia małżeństwa.

[5] Jakie są przewidywane skutki gospodarcze projektowanych rozwiązań?

Projekt będzie miał wpływ na:

- Urzędy Stanu Cywilnego (2257 USC, za: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji), projektowane rozwiązanie wywołuje konieczność rejestrowania związków partnerskich, dokonywania odpowiednich zmian w rejestrze w odniesieniu do stanu cywilnego i nazwiska,
- notariusze (3219 kancelarii notarialnych, za: Krajowa Rada Notarialna), projektowana zmiana wymaga obsługi par zawierających umowy majątkowe partnerskie,
- wojewodowie (16, informacja ogólnodostępna), projektowana zmiana wymaga nadzoru nad rejestracją stanu cywilnego i ewidencją ludności w województwie,
- sądy apelacyjne, sądy okręgowe i sądy rejonowe (11 sądów apelacyjnych, 47 sądów okręgowych i 319 sądów rejonowych (stan na 30.06.2024, informacja ogólnodostępna), projektowana zmiana wywoła wzrost liczby spraw trafiających do sądów, w tym nowe rodzaje postępowań (m.in. o unieważnienie związku partnerskiego, rozwiązanie związku partnerskiego).

Proponowane zmiany dostosowują system krajowy do rozwiązań spotykanych w 22 państwach członkowskich Unii Europejskiej. W dobie wzmożonej migracji pracowników, swobody

przepływu osób, inwestycji zagranicznych w Polsce, proponowane zmiany mogą przyczynić się do wzrostu migracji pracowników międzynarodowych do Polski w ramach tymczasowych oddelegowań czy permanentnych relokacji. Obecny stan prawny niejednokrotnie zniechęca do inwestycji w Polsce lub tymczasowego oddelegowania pracowników z uwagi na brak możliwości zabezpieczenia interesów partnerów z powodu braku uznania związku partnerskiego lub małżeństwa jedнопłciowego zawartego za granicą. Przyczyny wskazane w punkcie 1 OSR mogą powodować niechęć lub często odmowę rozpoczęcia inwestycji w Polsce lub podjęcia pracy zarobkowej z powodu braku możliwości zabezpieczenia podstawowych potrzeb ochrony życia prywatnego i rodzinnego takich osób.

Większe koncerny zagraniczne niejednokrotnie biorą ciężar zabezpieczenia praw swoich pracowników na siebie, wprowadzając polityki wyrównania podatkowego (tax equalization) czy zapewnienia prywatnego ubezpieczenia emerytalnego lub zdrowotnego (social security equalization), gdyż krajowy system zabezpieczenia nie pozwala na objęcie taką ochroną partnerów tej samej płci. Nie wszystkie uprawnienia mogą jednakże być wprowadzone drogą porozumień pracowniczych, jak przykładowo: urlop opiekuńczy czy zasiłek macierzyński. Takie udogodnienia mogą być zapewnione pracownikom w drodze dodatkowych świadczeń, lecz jest to rozwiązanie podnoszące znacząco koszt inwestycji lub delegacji.

Wydaje się więc, że wprowadzenie do krajowego porządku prawnego instytucji związku partnerskiego, która pozwoli zabezpieczyć podstawowe prawa i potrzeby partnerów, może pozytywnie oddziaływać na percepcję Polski jako rynku pracy zapewniającego równą ochronę pracowników, niezależnie od ich płci lub związków, które tworzą. Taka zmiana pozwoli też niejako dostosować rynek polski do obecnie funkcjonującego rynku europejskiego, gdzie związki partnerskie i wzajemnie zabezpieczenie pracowników jest standardem, a nie wyjątkiem.

[6] Jakie są przewidywane skutki finansowe projektowanych rozwiązań, w szczególności wpływ na sektor finansów publicznych, w tym na budżet państwa i budżety jednostek samorządu terytorialnego?

Ustawa nie generuje skutków finansowych dla sektora finansów publicznych, gdyż określa zasady zawarcia związku partnerskiego, jego rozwiązania, ustania z innej przyczyny lub unieważnienia, prawa i obowiązki osób w związku partnerskim, a także stosunki majątkowe między tymi osobami. Skutki finansowane związane ze skutkami prawnymi powyższych zdarzeń określają przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich. Stosowne informacje zostały więc przedstawione w DSR do projektu ustawy wprowadzającej.

[7] Wykaz źródeł finansowania, jeśli projekt ustawy pociąga za sobą obciążenie budżetu państwa lub budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Ustawa nie generuje skutków finansowych dla sektora finansów publicznych, gdyż określa zasady zawarcia związku partnerskiego, jego rozwiązania, ustania z innej przyczyny lub unieważnienia, prawa i obowiązki osób w związku partnerskim, a także stosunki majątkowe między tymi osobami. Skutki finansowane związane ze skutkami prawnymi powyższych zdarzeń określają przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich. Stosowne informacje zostały więc przedstawione w DSR do projektu ustawy wprowadzającej.

[8] Czy projekt ustawy podlega procedurze notyfikacyjnej?

x Nie

Tak, ponieważ:

Ø określa plan przyznania lub zmiany pomocy państwa (art. 108 ust. 3 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej);

Ø zawiera przepisy techniczne (dyrektywa (UE) 1535/2015);

Ø dotyczy dziedziny podlegającej kompetencji Europejskiego Banku Centralnego (art. 127 ust. 4 tiret drugie TfUE);

Ø ma zastosowanie do usług świadczonych przez usługodawców (dyrektywa 2006/123/WE);

Ø dotyczy innych niż wymienione wyżej dziedzin objętych procedurą notyfikacyjną.

III. Wymogi określone w art. 34 ust. 2a i 2b regulaminu Sejmu

[9] Czy projekt ustawy zawiera przepisy określające zasady podejmowania, wykonywania lub zakończenia działalności gospodarczej (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

x Nie

Ø Tak

[10] Czy wdrożenie projektowanych przepisów spowoduje obciążenia administracyjne mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców (art. 34 ust. 2a regulaminu Sejmu)?

x Nie

☐ Tak

[11] Czy projekt ustawy zawiera przepisy regulacyjne lub określa wymogi dotyczące świadczenia usług transgranicznych w rozumieniu ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (art. 34 ust. 2b regulaminu Sejmu)?

☒ **Nie**

☐ Tak

Warszawa, 2 lipca 2025 r.

BEOS-WPEiM-1196/25

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. *SPS-III. o.d. 144. 8. 2025*

Data wpływu *03. 07. 2025*

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

**Opinia w sprawie zgodności z prawem Unii Europejskiej poselskiego
projektu ustawy o związkach partnerskich
(przedstawiciel wnioskodawców: poseł Katarzyna Kotula)**

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. – Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (Monitor Polski z 2022 r. poz. 990, ze zm.) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

W opiniowanym projekcie ustawy proponuje się ustanowić nową instytucję prawną związku partnerskiego. Z projektem tym powiązany jest projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich (dalej: Przepisy wprowadzające)¹.

Związek partnerski, zgodnie z projektem ustawy, ma być formalną relacją prawną między dwiema pełnoletnimi osobami, niezależnie od ich płci. Ma ustanawiać wzajemne prawa i obowiązki partnerów w sferach osobistej, majątkowej i opiekuńczej oraz zapewniać ochronę prawną podobną do małżeństwa. Ma być zawierany przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego poprzez zgodne oświadczenia partnerów (art. 2 ust. 1 projektu ustawy). Zawarcie związku partnerskiego ma wymagać uprzedniego złożenia przez partnerów pisemnego zapewnienia o braku przeszkód i nie może nastąpić wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia złożenia tego zapewnienia (art. 2 ust. 6 projektu ustawy). W art. 3 projektu ustawy określono katalog przeszkód do zawarcia związku partnerskiego, którymi są: pozostawanie w związku małżeńskim lub innym związku partnerskim, pokrewieństwo, przysposobienie, brak pełnej zdolności do czynności prawnych oraz nieosiągnięcie pełnoletniości.

Partnerzy pozostający w związku partnerskim mają mieć równe prawa i obowiązki (art. 4 ust. 1 projektu ustawy), a ich relację ma cechować wzajemny szacunek, lojalność, pomoc i współdziałanie dla dobra wspólnego życia

¹ Zob. opinia Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji (BEOS-WPEiM-1198/25).

rodzinnego (art. 4 ust. 2 projektu ustawy). Partnerzy mają być obowiązani do przyczyniania się, stosownie do swoich możliwości zarobkowych i majątkowych, do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb związku partnerskiego, w tym dzieci partnera, jeżeli przemawiają za tym względy słuszności (art. 6 projektu ustawy). Mają oni mieć prawo wspólnie korzystać z mieszkania i przedmiotów domowego użytku (art. 7 projektu ustawy), a w razie przemijającej przeszkody jednego z nich, drugi partner będzie mógł podejmować decyzje w sprawach życia codziennego (art. 8 projektu ustawy).

Projekt ustawy przewiduje, że partnerzy będą mogli zachować swoje dotychczasowe nazwiska, przyjąć nazwisko partnera lub połączyć nazwiska, o ile nie będą się one składały z więcej niż dwóch członów (art. 5 projektu ustawy).

Stosunki majątkowe w związku partnerskim reguluje art. 9 projektu ustawy, który ustanawia domyślny ustrój rozdzielności majątkowej. Partnerzy mogą jednak zawrzeć umowę majątkową w formie aktu notarialnego i wprowadzić partnerską wspólność majątkową lub rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków (art. 10 projektu ustawy). Wspólność majątkowa może obejmować m.in. dochody z pracy, świadczenia socjalne, dochody z majątku osobistego oraz środki zgromadzone w funduszach emerytalnych (art. 11 projektu ustawy) z wyłączeniem składników określonych w art. 12 projektu ustawy. W razie rozwiązania związku partnerskiego partnerzy mogą dochodzić wyrównania dorobków (art. 15-18 projektu ustawy). W określonych przypadkach rozdzielność majątkową może ustanowić sąd (art. 19-20 projektu ustawy).

Projekt ustawy reguluje sytuację dzieci wychowywanych w rodzinach rekonstruowanych (patchworkowych), powstających w wyniku ponownego związku jednego lub obojga rodziców po rozpadzie ich wcześniejszego związku, np. rozwodzie, separacji lub śmierci współmałżonka. Partner, który nie posiada władzy rodzicielskiej, może uczestniczyć w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem drugiego partnera i podejmować decyzje dotyczące życia codziennego tego dziecka; zobowiązany jest kierować się jego dobrem oraz szanować jego godność i prawa (art. 21 projektu ustawy).

Związek partnerski ma ustawać z mocy prawa w przypadku śmierci partnera, uznania go za zmarłego lub zawarcia małżeństwa przez jednego z partnerów (art. 22 projektu ustawy). Przewidziano także możliwość unieważnienia związku partnerskiego z przyczyn określonych w art. 24 projektu ustawy, m.in. w razie istnienia przeszkód ustawowych w chwili jego zawarcia. Rozwiązanie związku partnerskiego może nastąpić na zgodny wniosek partnerów (jeżeli nie mają wspólnych małoletnich dzieci) lub na mocy orzeczenia sądu, który w takim przypadku rozstrzyga także o władzy rodzicielskiej, kontaktach z dziećmi i obowiązku alimentacyjnym (art. 29 projektu ustawy).

Po ustaniu związku partnerskiego partner znajdujący się w niedostatku może dochodzić świadczeń alimentacyjnych od byłego partnera w zakresie odpowiadającym jego potrzebom i możliwościom byłego partnera (art. 32 ust. 1

projektu ustawy). Prawo to przysługuje jednak nie dłużej niż przez okres roku od ustania związku partnerskiego (art. 32 ust. 3 projektu ustawy).

Projektowana ustawa ma wejść w życie w terminie i na zasadach określonych w Przepisach wprowadzających, tj. z dniem 1 stycznia 2027 r.

2. Stan prawa Unii Europejskiej w materii objętej projektem ustawy

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje problematyki związków partnerskich funkcjonujących w prawie krajowym państw członkowskich ani nie ustala wymogów, które w tym zakresie mają państwa członkowskie realizować. Zgodnie z zasadą przyznania materia prawa rodzinnego jest co do zasady pozostawiona w gestii regulacyjnej państw członkowskich (art. 5 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej, dalej: TUE). Tym niemniej przepisy prawa pierwotnego i prawa wtórnego UE oraz ukształtowane na ich tle orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (dalej: TSUE) wpływają bezpośrednio lub pośrednio na sytuację prawną osób pozostających w związkach partnerskich – zarówno różnopłciowych, jak i jedнопłciowych. Dotyczy to w szczególności zakazu dyskryminacji, prawa do swobodnego przepływu osób oraz prawa do życia rodzinnego.

Podstawowym przepisem prawa pierwotnego UE, mającym zastosowanie do osób pozostających w związkach partnerskich jest art. 21 ust. 1 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej: TfUE). Gwarantuje on obywatelom UE prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich. Przepis ten jest często łączony i odczytywany w związku z art. 18 TfUE, zakazującym dyskryminacji ze względu na przynależność państwową oraz z art. 10 TfUE, ustanawiającym obowiązek przeciwdziałania dyskryminacji, w tym także ze względu na orientację seksualną. Przepisy te pozostają w ścisłej relacji z przepisami Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (dalej: KPP), w tym z art. 7 KPP, ustalającym prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, art. 9 KPP, gwarantującym prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny zgodnie z ustawodawstwem krajowym, art. 21 KPP, zakazującym dyskryminacji m.in. ze względu na orientację seksualną oraz art. 45 KPP, ustalającym swobodę przemieszczania się i pobytu obywateli UE.

Na gruncie prawa wtórnego UE istotne znaczenie odgrywa dyrektywa 2000/78/WE² zakazująca bezpośredniej i pośredniej dyskryminacji w zakresie zatrudniania i warunków pracy, w tym także z uwagi na orientację seksualną. W jej świetle państwa członkowskie nie mogą w dyskryminujący sposób ograniczać uprawnień pracowniczych, socjalnych i emerytalnych osób pozostających w związkach partnerskich. TSUE odniósł się do tych wymogów w sprawie C-267/12 *Hay*³, w której orzekł, że odmowa przyznania pracownikowi pozostającemu w zarejestrowanym związku partnerskim świadczeń, które

² Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy (Dz. Urz. UE L 303 z 2.12.2000, s. 16).'

³ ECLI:EU:C:2013:823.

pracodawca zapewnia małżonkom, może stanowić bezpośrednią dyskryminację ze względu na orientację seksualną. Jeżeli związek partnerski w danym państwie członkowskim przewiduje prawa i obowiązki porównywalne do małżeństwa, wówczas różnicowanie sytuacji prawnej ze względu na orientację seksualną narusza zakaz dyskryminacji wynikający z dyrektywy 2000/78/WE, ustanawiającej ogólne ramy równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy. TSUE orzekł podobnie w sprawie C-267/06, *Maruko*⁴ w której uznał, że odmowa przyznania renty po zmarłym partnerze osobie pozostającej w zarejestrowanym związku jedнопłciowym, w sytuacji gdy prawo krajowe przyznaje takim związkom status porównywalny do małżeństwa, stanowi naruszenie zasady równego traktowania. TSUE podkreślił, że jeżeli zarejestrowany związek partnerski wywołuje w prawie krajowym skutki prawne analogiczne do małżeństwa, różnicowanie sytuacji prawnej partnerów wyłącznie ze względu na płeć stanowi przejaw dyskryminacji w zatrudnieniu i zabezpieczeniu społecznym i narusza przepisy dyrektywy 2000/78/WE.

Istotne znaczenie odgrywa też dyrektywa 2004/38/WE⁵ dotycząca prawa obywateli UE i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich. Zgodnie z art. 2 pkt 2 lit. b tej dyrektywy do kategorii „członków rodziny” obywatela UE należą m.in. „partnerzy, z którymi obywatel Unii pozostaje w zarejestrowanym związku uznawanym przez państwo członkowskie”. Oznacza to, że w przypadku sytuacji prawnej zachodzącej między państwami członkowskimi, partnerzy korzystają z ochrony gwarantowanej przepisami UE. Natomiast art. 3 ust. 2 lit. b dyrektywy 2004/38/WE nakłada na państwa członkowskie obowiązek ułatwienia wjazdu i pobytu partnerowi, z którym obywatel Unii „utrzymuje stały, należycie potwierdzony związek”. TSUE odwołał się do tej dyrektywy w sprawie C-673/16 *Coman*⁶, dotyczącej obywatela Rumunii, A. Comana, który zawarł małżeństwo z obywatelem USA w Belgii. Po powrocie do Rumunii para wystąpiła o prawo pobytu dla małżonka A. Comana jako członka rodziny obywatela UE. Władze rumuńskie odmówiły, powołując się na brak uznania małżeństw jedнопłciowych w prawie krajowym. Sąd krajowy zwrócił się do TSUE z pytaniem, czy pojęcie „małżonka” w rozumieniu dyrektywy 2004/38/WE obejmuje również osoby tej samej płci, jeśli związek został zawarty zgodnie z prawem innego państwa członkowskiego. W odpowiedzi TSUE orzekł, że wskazane pojęcie „małżonka” nie jest uzależnione od krajowej definicji małżeństwa i powinno być interpretowane jednolicie na gruncie prawa UE, w sposób sprzyjający realizacji celów dyrektywy 2004/38/WE, którymi są zapewnienie skutecznego

⁴ ECLI:EU:C:2008:179.

⁵ Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz. Urz. L 158 z 30.04.2004, s. 77).

⁶ ECLI:EU:C:2018:385.

wykonywania prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu obywateli UE oraz członków ich rodzin. TSUE wskazał, że państwo członkowskie nie może odmówić prawa pobytu osobie będącej małżonkiem obywatela UE tylko dlatego, że państwo to nie uznaje małżeństw jednopłciowych w swoim porządku prawnym. Taka odmowa narusza art. 21 TfUE i art. 7 KPP gwarantujące obywatelom Unii prawo do życia rodzinnego i zakazujące dyskryminacji. Co istotne, TSUE dokonał rozróżnienia między uznaniem małżeństwa na potrzeby stosunków cywilnoprawnych w prawie krajowym, a obowiązkiem uznania takiego związku w zakresie stosowania prawa UE. Innymi słowy, państwa członkowskie zachowują kompetencję w zakresie kształtowania instytucji małżeństwa, jednak nie mogą powoływać się na tę kompetencję w sposób uniemożliwiający skuteczne wykonywanie praw przysługujących obywatelom UE na mocy prawa unijnego.

TSUE rozwinął linię orzeczniczą dotyczącą unijnego standardu ochrony życia rodzinnego obywateli UE pozostających w związkach partnerskich w sprawie C-607/21, *Państwo belgijskie*⁷. Dotyczyła ona obywatela państwa trzeciego, który pozostawał w trwałym, lecz niezarejestrowanym związku jednopłciowym z obywatelem Belgii. Para mieszkała w tym państwie, a partner ubiegał się w nim o prawo pobytu jako „partner” obywatela UE w rozumieniu art. 3 ust. 2 lit. b dyrektywy 2004/38/WE. Władze belgijskie odmówiły uznając, że brak formalizacji związku partnerskiego uniemożliwia przyznanie takiego prawa. TSUE nie podzielił tego stanowiska i orzekł, że pojęcie „partner” zastosowane w dyrektywie 2004/38/WE ma charakter unijny i nie może być ograniczane jedynie do relacji zarejestrowanych formalnie, takich jak np. małżeństwo lub związek partnerski uznawany w prawie krajowym. Stwierdził, że relacje o charakterze trwałym, nawet niesformalizowane, mogą mieścić się w zakresie zastosowania art. 3 ust. 2 lit. b dyrektywy 2004/38/WE, jeżeli zostały należycie udokumentowane i wykazują cechy stałości i wspólnoty życia. TSUE wskazał, że choć przytoczony przepis nie przyznaje partnerom obywateli Unii bezwzględnego prawa pobytu, to zobowiązuje państwa członkowskie do dokonania indywidualnej i pogłębionej analizy okoliczności faktycznych konkretnego przypadku. W ocenie TSUE odmowa przyznania prawa pobytu wyłącznie z powodu braku formalizacji związku lub jego jednopłciowego charakteru może stanowić dyskryminację pośrednią, sprzeczną z zasadami równości i niedyskryminacji, wyrażonymi w KPP. Wyrok ten wzmocnił unijny standard ochrony praw osób pozostających w związkach partnerskich, w tym w państwach członkowskich nieuznających takich związków.

W zakresie stosunków majątkowych par zawierających związki partnerskie należy przywołać rozporządzenie 2016/1104⁸ regulujące wybór prawa

⁷ ECLI:EU:C:2025:264.

⁸ Rozporządzenie Rady (UE) 2016/1104 z dnia 24 czerwca 2016 r. wdrażające wzmocnioną współpracę w dziedzinie jurysdykcji, prawa właściwego oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach

właściwego i zasady rozstrzygania sporów. Rozporządzenie to zostało przyjęte w formule wzmocnionej współpracy (art. 326-334 TfUE), do której Polska nie przystąpiła⁹. Nie wiąże ono zatem Polski. W konsekwencji, w odniesieniu do zarejestrowanych związków partnerskich zawieranych za granicą Polska nie stosuje przepisów rozporządzenia 2016/1104.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa Unii Europejskiej

Jak wyjaśniono w pkt 2 opinii, prawo UE nie ustanawia wymogów dotyczących krajowych instytucji prawnych związków partnerskich, jednak w sposób bezpośredni lub pośredni wpływa na sytuację prawną osób pozostających w takich związkach. Dochodzi do tego przez ustanawianie i rozwijanie, w prawie UE i orzecznictwie TSUE, standardów prawnych stosowanych względem osób pozostających w tego rodzaju związkach. W tym względzie istotne znaczenie mają art. 21 ust. 1 oraz art. 18 i art. 10 TfUE, które ustanawiają prawo obywateli UE do swobodnego przemieszczania się i zakaz dyskryminacji, w tym również ze względu na orientację seksualną. Przepisy te uzupełniają art. 7 KPP (prawo do poszanowania życia prywatnego i rodzinnego), art. 9 KPP (prawo do zawarcia małżeństwa i założenia rodziny zgodnie z ustawodawstwem krajowym), art. 21 KPP (zakaz dyskryminacji) i art. 45 KPP (swoboda przemieszczania się i pobytu). Projekt ustawy, dopuszczając możliwość zawarcia związku partnerskiego zarówno przez osoby różnych, jak i tej samej płci, realizuje te gwarancje i nie wprowadza niedozwolonego różnicowania sytuacji prawnej ze względu na płeć lub orientację seksualną.

Istotna jest również dyrektywa 2004/38/WE regulująca prawo obywateli Unii i członków ich rodzin do przemieszczania się i pobytu. Artykuł 2 pkt 2 lit. b tej dyrektywy wskazuje, że za członka rodziny obywatela Unii może być uznany partner, z którym obywatel ten pozostaje w zarejestrowanym związku uznawanym przez dane państwo członkowskie. Wprowadzenie instytucji związku partnerskiego do prawa krajowego wpisuje się w realizację tych gwarancji. Z kolei art. 3 ust. 2 lit. b dyrektywy 2004/38/WE nakłada na państwa członkowskie obowiązek ułatwienia wjazdu i pobytu partnerowi obywatela UE, z którym utrzymywany jest należycie potwierdzony, trwały związek, niezależnie od jego formalizacji. Projekt ustawy może ułatwić uznawanie statusu partnera

---

dotyczących skutków majątkowych zarejestrowanych związków partnerskich (Dz. Urz. L 183 z 8.7.2016, s. 30).

⁹ We wzmocnionej współpracy uczestniczy obecnie 18 państw członkowskich (Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Cypr, Czechy, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Luksemburg, Malta, Niemcy, Portugalia, Szwecja, Słowenia oraz Włochy). Zob. decyzja wykonawcza Rady (UE) 2016/954 z dnia 9 czerwca 2016 r. upoważniająca Belgię, Niemcy, Estonię, Grecję, Hiszpanię, Francję, Włochy, Cypr, Luksemburg, Węgry, Malte, Niderlandy, Austrię, Portugalię, Słowenię i Finlandię do nawiązania wzmocnionej współpracy w dziedzinie właściwości, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących majątkowych skutków związków partnerskich (Dz. Urz. UE L 159 z 16.6.2016, s. 16) i <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/LSU/?uri=CELEX:02016R1104-20160708&qid=1751188767598>.

w sensie formalnym, jak i umożliwić Polsce spełnienie wymogu indywidualnego rozpoznania sytuacji rodzinnych w przypadkach niesformalizowanych, zgodnie z linią orzeczniczą TSUE.

Z dyrektywy 2000/78/WE i odnoszącego się do niej orzecznictwa TSUE wynika, że jeżeli związek partnerski wywołuje skutki prawne porównywalne do małżeństwa, odmowa przyznania świadczeń przyznawanych małżonkom (np. rent, dodatków pracowniczych) może stanowić przejaw bezpośredniej dyskryminacji ze względu na orientację seksualną. Projektowana ustawa, przyznając partnerom określone prawa i obowiązki majątkowe, może zapewnić równe traktowanie partnerów i małżonków w zakresie zatrudnienia i zabezpieczenia społecznego.

Odnosząc się natomiast do majątkowych aspektów transgranicznych zarejestrowanych związków partnerskich, należy zaznaczyć, że dotyczące tej kwestii rozporządzenie 2016/1104 nie znajduje zastosowania w Polsce, gdyż Polska nie przystąpiła do wzmocnionej współpracy w tym zakresie.

Uwzględniając powyższe założenia, należy stwierdzić, że projekt ustawy ustanawiający związki partnerskie nie jest sprzeczny z prawem UE.

4. Konkluzja

Poselski projekt ustawy o związkach partnerskich nie jest sprzeczny z prawem Unii Europejskiej.

Autor:

Justyna Łacny
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik
/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 2 lipca 2025 r.

BEOS-WPEiM-1197/25

WYDZIAŁ OBSŁUGI PREZYDIUM SEJMU

L.dz. *SPS-III. 020-144. 9. 021*

Data wpływu *03. 07. 2025*

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia w sprawie stwierdzenia, czy poselski projekt ustawy o związkach partnerskich (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Katarzyna Kotula) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu

W opiniowanym projekcie ustawy proponuje się ustanowić nową instytucję prawną związku partnerskiego. Z projektem tym powiązany jest projekt ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę o związkach partnerskich¹.

Związek partnerski, zgodnie z projektem ustawy, ma być formalną relacją prawną między dwiema pełnoletnimi osobami, niezależnie od ich płci. Ma ustanawiać wzajemne prawa i obowiązki partnerów w sferach osobistej, majątkowej i opiekuńczej oraz zapewniać ochronę prawną podobną do małżeństwa. Ma być zawierany przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego poprzez zgodne oświadczenia partnerów (art. 2 ust. 1 projektu ustawy). Zawarcie związku partnerskiego ma wymagać uprzedniego złożenia przez partnerów pisemnego zapewnienia o braku przeszkód i nie może nastąpić wcześniej niż po upływie 14 dni od dnia złożenia tego zapewnienia (art. 2 ust. 6 projektu ustawy). W art. 3 projektu ustawy określono katalog przeszkód do zawarcia związku partnerskiego, którymi są: pozostawanie w związku małżeńskim lub innym związku partnerskim, pokrewieństwo, przysposobienie, brak pełnej zdolności do czynności prawnych oraz nieosiągnięcie pełnoletniości.

Partnerzy pozostający w związku partnerskim mają mieć równe prawa i obowiązki (art. 4 ust. 1 projektu ustawy), a ich relację ma cechować wzajemny szacunek, lojalność, pomoc i współdziałanie dla dobra wspólnego życia rodzinnego (art. 4 ust. 2 projektu ustawy). Partnerzy mają być obowiązani do przyczyniania się, stosownie do swoich możliwości zarobkowych i majątkowych, do zaspokajania usprawiedliwionych potrzeb związku partnerskiego, w tym dzieci partnera, jeżeli przemawiają za tym względy słuszności (art. 6 projektu

¹ Zob. opinia Biura Ekspertyz i Oceny Skutków Regulacji (BEOS-WPEiM-1199/25).

ustawy). Mają oni mieć prawo wspólnie korzystać z mieszkania i przedmiotów domowego użytku (art. 7 projektu ustawy), a w razie przemijającej przeszkody jednego z nich, drugi partner będzie mógł podejmować decyzje w sprawach życia codziennego (art. 8 projektu ustawy).

Projekt ustawy przewiduje, że partnerzy będą mogli zachować swoje dotychczasowe nazwiska, przyjąć nazwisko partnera lub połączyć nazwiska, o ile nie będą się one składały się z więcej niż dwóch członów (art. 5 projektu ustawy).

Stosunki majątkowe w związku partnerskim reguluje art. 9 projektu ustawy, który ustanawia domyślny ustrój rozdzielności majątkowej. Partnerzy mogą jednak zawrzeć umowę majątkową w formie aktu notarialnego i wprowadzić partnerską wspólność majątkową lub rozdzielność majątkową z wyrównaniem dorobków (art. 10 projektu ustawy). Wspólność majątkowa może obejmować m.in. dochody z pracy, świadczenia socjalne, dochody z majątku osobistego oraz środki zgromadzone w funduszach emerytalnych (art. 11 projektu ustawy) z wyłączeniem składników określonych w art. 12 projektu ustawy. W razie rozwiązania związku partnerskiego partnerzy mogą dochodzić wyrównania dorobków (art. 15-18 projektu ustawy). W określonych przypadkach rozdzielność majątkową może ustanowić sąd (art. 19-20 projektu ustawy).

Projekt ustawy reguluje sytuację dzieci wychowywanych w rodzinach rekonstruowanych (patchworkowych), powstających w wyniku ponownego związku jednego lub obojga rodziców po rozpadzie ich wcześniejszego związku, np. rozwodzie, separacji lub śmierci współmałżonka. Partner, który nie posiada władzy rodzicielskiej, może uczestniczyć w sprawowaniu bieżącej pieczy nad dzieckiem drugiego partnera i podejmować decyzje dotyczące życia codziennego tego dziecka; zobowiązany jest kierować się jego dobrem oraz szanować jego godność i prawa (art. 21 projektu ustawy).

Związek partnerski ma ustawać z mocy prawa w przypadku śmierci partnera, uznania go za zmarłego lub zawarcia małżeństwa przez jednego z partnerów (art. 22 projektu ustawy). Przewidziano także możliwość unieważnienia związku partnerskiego z przyczyn określonych w art. 24 projektu ustawy, m.in. w razie istnienia przeszkód ustawowych w chwili jego zawarcia. Rozwiązanie związku partnerskiego może nastąpić na zgodny wniosek partnerów (jeżeli nie mają wspólnych małoletnich dzieci) lub na mocy orzeczenia sądu, który w takim przypadku rozstrzyga także o władzy rodzicielskiej, kontaktach z dziećmi i obowiązku alimentacyjnym (art. 29 projektu ustawy).

Po ustaniu związku partnerskiego, partner znajdujący się w niedostatku może dochodzić świadczeń alimentacyjnych od byłego partnera w zakresie odpowiadającym jego potrzebom i możliwościom byłego partnera (art. 32 ust. 1 projektu ustawy). Prawo to przysługuje jednak nie dłużej niż przez okres roku od ustania związku partnerskiego (art. 32 ust. 3 projektu ustawy).

Projekt ustawy nie zawiera przepisów mających na celu wykonanie prawa Unii Europejskiej.

Poselski projekt ustawy o związkach partnerskich **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej** w rozumieniu art. 95a regulaminu Sejmu.

Autor:

Justyna Łacny
ekspert ds. legislacji
w Biurze Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Akceptował:
Wicedyrektor Biura Ekspertyz
i Oceny Skutków Regulacji

Ziemowit Cieślik
/podpisano elektronicznie/